

2692

2693

2694

2695

2696

25

85

9-59

1272

ՄՕԼԻԲՈՒ

ԵՐԵՒԱԿԱՅԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴ

(LE MALADE IMAGINAIRE)

ԾԻԾԱՂԱՇԱՐԺ ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՔ ԱՐԱՐՈՒԱԾ

ՅԱՐԳՄԱՆԻՉ
Ա. Խ. ՄԱՍԵՀԵԱՆ

(معارف نظارت جلیله سنک رخصتیه طبع اولنمشدر)

Կ. ՊՕԼԻՍ
ՏՊԱՐԱՆ
Տ. ՃԻՎԷԼԷԿԵԱՆ

1891

ԵՐԵՒԱԿԱՅԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴ

ԱՆՁԻՆՔ

ԱՌԿԱՆ	Հիւանդ.
ԲԻՒՌԿՈՆ	Բժիշկ.
ՖԼՕՌԱՆ	Դեղավաճառ.
Պ. ՏԻԱՖԻՒՌԻՍ	Առկանի աները.
ՏԻԿԻՆ ՊԵԼԵՆ	Առկանի կինը.
ԱՆԺԵԼԻՔ	Առկանի աղջիկը.
ԹՈՒԱՆԵԹ	Առկանի աղախինը.
Պ. ՏԸ ՊՕՆՖՈՒԱՌ	Նստար.
ԹՈՎՄԱՍ ՏԻԱՖԻՒՌԻՍ	Անժեղիքի փեսացուն
ԳԼԵԱՆԴ	Անժեղիքի սիրահարը.
ԼՈՒԻ	Առկանի կրտսեր որդին.
Պ. ՊԵՐԱԼՏ	Առկանի եղբայրը.

Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Մ Ս Ա,

Թարրնը ին ներկայացնէ Առկանին որուն ղեկ նենակը, իորը եւ
երկու իւղերը դրոշմէ: Առկան հեանդ, ընկնաւորութիւն զբայ նարած՝
լորդ իւր Բարձր, զան ծածկոյն զ յգում, իւրը սեղան զը, որ ին
գործուն զեղերն շէնք, զեղահարի որոգիք, գաւառներ, եւն: Վարա-
գորը Բացուելու ղեղոյն Առկան յեւր զեղահարձին հաշտեցուցալը
աւած՝ հոն նշանակում զեղերուն գնոյն գումարը ինքն, գործի գըն-
դալներով հասելով, զեղերու կերպով:

ՏԵՍԻԼ Ա.

ԱՌԿԱՆ (Առանձին)

Երկու երեք ալ հինգ, հինգ ալ տասը, տասն ալ քսան, (նո-
րէն իսկ) երկու երեք ալ հինգ, հինգ ալ տասը, (հաշտեցուցալը
հարգելով) «Նաեւ ամսոյս 24ին տրուած սպրդիչ, առողջացուցիչ,
ամոքիչ եւ կակղեցուցիչ փոքրիկ գրեկս մը, որ Պարոնին ա-
ղիքները կակղացնելու, խոնավացնելու, զովացնելու եւ վերջապէս

10091-57 . 9

ինչ ընելս չը գիտնալով, ճամբան գլուխս դրաւ պատուհանին զարկի ցաւցնել մը ցաւցուցի որ, որ, որ, ա՛հ ա՛հը

Առկ. — Ա՛նգուլթ քե

Թուա. — (Մէշո՞ւ երբ խօսեցիք խափանել տեղեւոյ) Ա՛յ, ա՛յ, ա՛յ, ա՛յ:

Առկ. — Ժամ մ'է որ դքեզ կը

Թուա. — Ա՛հ, հիմա ցաւէն պիտի մեռնիմ, ա՛յ, ո՛հ, ո՛հ, ո՛հ:

Առկ. — Ժամ մ'է որ կը կը

Թուա. — (Նոյնպէս) Ա՛հ ա՛հ

Առկ. — Զիս ձգեք հոս ու ու

Թուա. — Ո՛հ, այս ի՛նչ սաստիկ ցաւ է, աղիքներս տակնուվրայ կընէ:

Առկ. — Լուռ կեցիր լկտի, լռէ որ բարկանամ, բարկութիւնս առնեմ, անդգամ:

Թուա. — Սնանկ է ա՛, ձեր պատճառաւը գլուխս այսպէս ըլլալէն ետքը ուղածնիդ ըսելու իրաւունք ունիք:

Առկ. — Շո՛ւն, զիս այնչափ պոռացնել տուիր որ բերանս չորցաւ, կոկորդս կայրի:

Թուա. — Հրամանքդ ալ զիս այնչափ շտապաւ կանչեցիր որ գլուխս պատուելուն պատճառ եղար, ուստի ոչ ես խօսիմ, ոչ գուր:

Առկ. — Ի՛նչ ի՛նչ, տակաւին կը յանդգնիմ ատա

Թուա. — Թէ որ բարկանաք՝ ես ալ լալ կ'սկսիմ:

Առկ. — Ա՛հիժեալ, զիս թողեք ո՛ւր գա

Թուա. — (Առկանին խօսքը խափանելով) Ա՛հ, ա՛հ, գլուխս ա՛հ ա՛հ:

Առկ. — Աներես, դարձեալ կ'ուզես...

Թուա. — (Նոյնպէս) Ա՛հ, ա՛հ, այս ի՛նչ ցաւ է, ա՛հ, հիմա հոգիս պիտի տամ, ա՛հ:

Առկ. — Սնառակը թող ալ չտար որ բարկանալու, յանդիմանելու հաճոյքը զոնէ ունենամ:

Թուա. — Ուղածնուդ չափ բարկացէք, պատրաստ եմ ձեզ մօտիկ ընելու, հրամայեցէք:

Առկ. — Զար, անդգամ, շուն, լկոտած, սկրթած, ինչո՛ւ բարկանալ սկսած ատենս խօսքերս կը խափանես, հը՞:

Թուա. — Թէ որ գուր բարկանալով հաճոյք մը կզգաք՝ ձգեցէք որ ես ալ լալով նոյնչափ մը դգամ, ես իմ կազմէս դուր ալ ձեր կողմէն հրամայեցէք, ա՛հ, ա՛հ, ա՛հ:

Առկ. — Ի՛նչ է նէ, այս անգամ ալ ներեցի, աներես, սա ձեռքէս բռնէ. (Թափափելի է քանի, Առկանի փոքրիկ էլլելէ) այսօրուանս ա-

նած գրեխիս հետեւութիւնը ի՛նչպէս էր... շատ մաղձ թափեցի եմ:

Թուա. — Այդպէս բաներու մէջ խառնուողը ես չեմ, պարոն Ֆլօռանն է, որ քիթը մէջը կը խօթէ:

Առկ. — Միւս գրեխիս համար տաք ջուրը կրակին վրայէն անպակաս ըրէ:

Թուա. — Սա պարոնայք Ֆլօռան եւ Բիւռկօն ձեր մարմնովը աղէկ կ'զբօնան կոր, ըսելիք չկայ, օր մը պիտի հարցնեմ իրենց թէ սա ձեր հիւանդութիւնը ի՛նչ է, ո՛ւր է, ի՛նչ ունիք որ այսչափ դեղ առնել կուտան ձեզի:

Առկ. — Լռէ՛ անպիտան, լռէ՛, բժշկութիւնը դատաքնները քեզի չէ ինկեր. գնա՛, շուտով Անտիք աղջիկս ինծի կանչէ, բան մը պիտի ըսեմ իրեն:

ՏԵՍԻԼ Գ.

ՆՈՅՆ ԵՒ ԱՆԺԵԼԻՔ

Առկ. — Աղէկ որ եկար, աղջիկս, ես ալ քեզ տեսնել կ'ուզէի:

Անժ. — Հայր իմ, պատրաստ եմ ձեզ մօտիկ ընելու:

Առկ. — Դու հոս քիչ մը սպասէ, ես հիմա կուգամ. գաւազանըս տուէք. (Առկանի փառապանքը խափանելու էլլելէ)

Թուա. — (Երբեք) Դեռ շատ պիտի երթաս դաս, քանի որ պարոն Բիւռկօններ ու Ֆլօռաններ հոս կը յաճախեն:

ՏԵՍԻԼ Գ.

ԱՆԺԵԼԻՔ ԵՒ ԹՈՒԱՆԵԹ

Անժ. — Թուանէթ:

Թուա. — Օրիորդ:

Անժ. — Քիչ մը երեսս նայէ, Թուանէթ:

Թուա. — Նայեցայ օրիորդ:

Անժ. — Թուանէթ:

Թուա. — Թուանէթ, ետքը՞:

Անժ. — Ա՛հ Թուանէթ, միտքս չեմ հասկնար, որո՞ւն խօսքը ընել կ'ուզեմ:

Թուա. — Կը հասկնամ, օրիորդ, սա ձեր երիտասարդ սիրահարին համար չէք ըսեր. այո՛, ո՞վ չգիտեր, վեց օրէ ի վեր ուրիշ ի՛նչ խօսք ըրած ունինք. . . միշտ նոյն խօսքը, միշտ նոյն

խօսքը, եւ կը տեսնեմ որ չատ անհանգիստ կըլլաք եթէ ամեն ժամ անոր խօսքը չընէք:

ԱՆՃԻՆ. — Քանի որ դիտես թէ ըսածդ ճիշդ է, ինչո՞ւ ուրեմն անոր խօսքը բացողը դու չես ըլլար, եւ ինչո՞ւ կուգես որ քեզի այս նիւթիս վրայ խօսել տալու համար յոգնիմ:

ԹՈՒԱ. — Ըսածնիդ կարելի էր ընէի եթէ քիչ մը նուազ անապարէիք:

ԱՆՃԻՆ. — Ահ թուանէթ, ի՞նչ ընեմ, անոր խօսքն ընելէ չեմ կշտանար, եւ ամեն վայրկեան սիրտս քեզի բանալ կը փափաքիմ: Իմա, թուանէթ, ըսէ՛ ինձ, կը մեղադրե՞ս զիս ունեցած այս համակրութեանս համար:

ԹՈՒԱ. — Ամենեւին, ամենեւին:

ԱՆՃԻՆ. — Արդեօք գէ՞շ կընեմ ինքզինքս ասանկ քաղցր ազդեցութեան մը ներքեւ թողլով:

ԹՈՒԱ. — Ոչ, ոչ, բնաւ:

ԱՆՃԻՆ. — Է, աղէ՛կ ըրած պիտի ըլլայի եթէ իւր սիրոյն եւ ունեցած հաւաստեացը անզգայ եւ անտարբեր մնայի:

ԹՈՒԱ. — Աստուած չընէ:

ԱՆՃԻՆ. — Բայց կը խնդրեմ, ըսէ՛ թուանէթ, քեզ ալ այնպէս չի՞ թուիր թէ սա մեր յանկարծադէպ ծանօթութեան պարագայից մէջ երկնային բան մը, ինչպէս ըսեմ . . . բաղդին մէկ չընորհըր կայ:

ԹՈՒԱ. — Այո՛:

ԱՆՃԻՆ. — Քեզ ալ այնպէս չի՞ թուիր թէ ասանկ առթի մը մէջ զիս առանց ճանչնալու պաշտպանելը բոլորովին առաքինի եւ պատուաւոր մարդ մը ըլլալը կը վկայէ:

ԹՈՒԱ. — Այո՛, ո՞վ չէ կըսէ:

ԱՆՃԻՆ. — Թէ անկարելի էր այն սլահուն աւելի վեհանձնութեամբ վարուիլ:

ԹՈՒԱ. — Այո՛, այո՛:

ԱՆՃԻՆ. — Թէ այն միջոցին խիստ չնորհալի դէմք մը, բարձր մը ունէր:

ԹՈՒԱ. — Ամենաչնորհալի՛:

ԱՆՃԻՆ. — Դու ալ այնպէս գտած չե՞ս, թէ չատ վայելուչ կերպարանք մը ունի:

ԹՈՒԱ. — Շատ վայելուչ, խիստ չատ վայելուչ:

ԱՆՃԻՆ. — Թէ չ'տեսնուած, չնորհքով երիտասարդ մ'է:

ԹՈՒԱ. — Անտարակոյս, հը՛:

ԱՆՃԻՆ. — Թէ իւր խօսակցութեանը ինչպէս նաեւ շարժմանցը մէջ ազնուականութիւն մը կայ:

ԹՈՒԱ. — Անշուշտ:

ԱՆՃԻՆ. — Թէ իւր ըսածներէն աւելի եռանդուն խօսքեր ուրիշ մը եւս լսել անկարելի է:

ԹՈՒԱ. — Ի հարկէ, հը՛ . . .

ԱՆՃԻՆ. — Թէ աշխարհիս մէջ ծնողացս զիս ասանկ գոց պահելէն դառն բան չկայ, որովհետեւ ասանկ երկնատուր փոխադարձ սիրոյ մը քաղցրութիւնը ճաշակելն անկարելի է մեզի:

ԹՈՒԱ. — Իրաւունք ունիք:

ԱՆՃԻՆ. — Բայց սա ըսէ թուանէթ, դու ինչպէ՞ս կը կարծես, ըսածին չափ կը սիրե՞ զիս:

ԹՈՒԱ. — Գործը զիտէ, այժմ բան մը չկրնար ըսուիլ, վասն զի սիրահարութիւնը տեսակ մը կատակերգութիւն է, եւ ես քաջ կատակերգակներ տեսած եմ, որոնք . . .

ԱՆՃԻՆ. — Ահ, ի՞նչ ըսիր թուանէթ, կարելի՞ բան է որ այնպէս հետս խօսելէն ետքը զիս խաբէ:

ԹՈՒԱ. — Ինչ որ է, քիչ ատենէն չիտակը պիտի իմանանք, երէկ կը դրէր ձեզի թէ զձեզ ամուսնութեան խնդրելու միտք ունի, իւր ունեցած այս դիտաւորութիւնը ինձմէ աղէկ պիտի իմացնէ ձեզ թէ՛ զձեզ կը խաբե՞ մի՞ ո՛չ, իւր ուղղութեան ամենէն աղէկ փորձն աս պիտի ըլլայ:

ԱՆՃԻՆ. — Թուանէթ, թուանէթ, եթէ այս տղան զիս խաբէ կենացս մէջ ալ բնաւ ուրիշի մը հաւատ պիտի չընծայեմ:

ԹՈՒԱ. — Լռեցէք, հայրերնիդ եկաւ:

ՏԵՍԻՒԼ Ե:

ՆՈՅՆՔ ԵՒ ԱՌԿԱՆ:

Առկ.— Է՛յ աղջիկս, եկո՛ նայիմ, քեզի բան մը պիտի ըսեմ, կարելի է ամենեւին մտքէդ չէր անցներ, զքեզ ամուսնա
այ, ան ի՞նչ է կը խնդամ այո՛, այո՛, կը հասկնամ ինչո՞ւ համար կը խնդաս, չը հասկցած մէկ բառդ է ամուսնութիւնը, իրաւունք ունիս, աղջկանց համար ասկէ աւելի զարմանալի բան չի կայ, ահ բնութիւն, բնութիւն, ի՞նչ անօրինակ դասատու ես դու. է՛յ, աղջիկս, չըսե՛ս բոլորովին աւելորդ է եղեր այս առթիւ քու հաճութիւնդ ուղելս

Անժն. — Հայր իմ, իմ պարտքս է ձեր ամեն հրամայածն անմիջապէս կատարել:

Առկ. — Շատ ուրախ եմ քեզ նման հնազանդ աղջիկ մը ունենալուս, ուրեմն գործը լմնցած է, քեզի համար խօսք տուի:

Անժն. — Հայր իմ, ինչպէս որ ըսի՝ ձեր կամայն հետեւելու պարտաւոր եմ:

Առկ. — Կինս, երկրորդ մայրդ, կ'ուզէր որ քեզ ալ փոքր եղբայրդ ալ վանքը զրկեմ, եւ այս բանին 'ի վաղուց կը փախաքէր:

Թուա. — (Մէկտէ) Ան ալ իբրեւ ելլելիք ճանդան կը նայի:

Առկ. — Ամենեւին հաւանութիւն տալ չուզեց այս ամուսնութեան, բայց ես քեզի համար խօսքը լմնցուցի:

Անժն. — Ա՛հ հայր իմ, այդ ըրածնուդ համար օրհնափ պարտիմ չնորհակալ ըլլալ ձեզ:

Թուա. — Տէր իմ, ընդունեցէք նաեւ իմ չնորհակալութիւններս եւ հաւատացէք որ այդ ըրածնուդ պէս խելացի գործ մը տակաւին ըրած չէք ձեր կենացը մէջ:

Առկ. — Ես դեռ փեսացուս չտեսայ, տակաջն ինձ ըսին թէ շատ գոհ պիտի ըլլամ իրմէ, ինչպէս նաեւ դու:

Անժն. — Անտարակոյս:

Առկ. — Այդ ինչ վստահութեամբ խօսիլ է . . . դու տեսնո՞ր ես զինքը:

Անժն. — Հայր իմ, որովհետեւ այս ամուսնութիւնը ձեր հաճութեամբն է որ կ'ըլլայ, չեմ ուզեր ձեզմէ պահել թէ դիպուածով մը ասկէց վեց օր առաջ զիրար ճանչցանք, եւ թէ ձեզի եղած այս առաջարկութիւնը փոխադարձ սիրոյ մը արդիւնքն է, սիրոյ մը՝ որ մէկ անգամ մէկզմէկ տեսնելով սրտերնուս մէջ ծնաւ:

Ակո. — Այդ բաները չըսին ինձ, ինչ եւ իցէ, այդպէս ըլլալուն ուրախ եմ, գործը զիւրութեամբ պիտի կատարուի, ինծի միայն ըսին թէ չափահաս չնորհքով երիտասարդ մ'է:

Անժն. — Այո հայր իմ, այո, այո.

Առկ. — Թէ գեղեցիկ հասակ մը ունի:

Անժն. — Անշուշտ:

Առկ. — Հաճոյ կերպարանքով:

Անժն. — Այո հայր իմ:

Առկ. — Սիրուն գէմքով:

Անժն. — Շատ սիրուն:

Առկ. — Աղէկ ընտանիքէ եւ խելօք:

Անժն. — Ըսածնուդ պէս հայր իմ:

Առկ. — Պատիւը ճանչցող:

Անժն. — Խիստ աղէկ ճանչցող:

Առկ. — Ըսին նաեւ ինծի թէ քաջ հեղինակէտ եւ լատինադէտ մ'է:

Անժն. — Այդ չ'զիտէի հայր իմ:

Առկ. — Թէ երեք օրէն ալ անպատճառ բժշկութեան վկայականը պիտի ընդունի:

Անժն. — Ո՞վ, անիկայ հայր իմ:

Առկ. — Այո, ինչպէս, քեզի բան չըսաւ:

Անժն. — Ամենեւին հայր իմ, բայց ձեզի ո՞վ ըսաւ:

Առկ. — Ո՞վ պիտի ըսէ, պարոն Բիւռլօնն ըսաւ:

Անժն. — Ըսեւ է որ պարոն Բիւռլօն կը ճանչնայ զայն:

Առկ. — Այդ ալ խօսք է, ո՞վ իւր քեռորդին չի ճանչնար:

Անժն. — Ի՛նչ, ի՛նչ, ի՛նչ, Գլէանդ պարոն Բիւռլօնին քեռորդին է:

Առկ. — Ինչպէս, ինչպէս, Գլէանդ մի . . . այդ ինչ ա՜նուն է, ես քեզ ամուսնութեան ուզողին խօսքը կ'ընեմ կոր:

Անժն. — Ես ալ անոր, ես ալ:

Առկ. — Ուրեմն պարոն Բիւռլօնին քեռորդին է, ու անոր քեռայր պարոն Տիաֆուառիւս բժշկին տղան, անունն ալ Թովմաս Տիաֆուառիւս է եւ ոչ թէ Գլէանդ, ինչպէս որ ըսի: Այս առաւօտ պարոն Բիւռլօն, պարոն Փլօտան եւ ես երեքսիք՝ այս ամուսնութեան խօսքն ըրինք լմնցուցինք, վաղը այս խօստացեալ փեսան իւր հօրը հետ հոս պիտի գայ . . . այդ ինչ է, ինչո՞ւ ապչեր կեցեր ես, հը:

Անժն. — Մէկը կայ, կարծեցի թէ անոր համար կըսէիք, ու հիմա կը տեսնեմ թէ ուրիշ մ'է եղեր ըսածսիդ:

Թուա. — Ի՛նչ պարոն, դուք այսչափ հարուստ ըլլալէն ետքը ձեր աղջիկը բժշկի մը տալու ծաղրալի դիտաւորութիւնը ունիք, ո՞չ, պարոն ո՞չ:

Առկ. — Հրամմերես, անամօթ լիբը, քեզի ի՛նչ, դու ինչո՞ւ մէջ կը նետուիս:

Թուա. — Կամայ պարոն կամայ, ձեզի հետ ընաւ չի խօսուիր, առանց սպառնալեաց ենթակայ ըլլալու. կարծեմ առանց բարկանալու կրնաք մեկտեղ խորհիլ սա անճոռնի ամուսնութեան վրայ: Ըսէք հիմա առանց բարկանալու, կաղաչեմ, ի՛նչ մտածե՞լով աղջիկնիդ բժշկի մը տալ կ'ուզէք:

Առ.կ. — (Հանդարտութեամբ) Կը մտածեմ թէ ես ասանկ միշտ հիւանդ ըլլալով պէտք է բժիշկ փեսայ ու բարեկամներ ունենամ, որպէս զի ինքզինքս սրտակից դարմանատէրերու յանձնեմ, հիւանդութեանց համար պէտք եղած դեղերուն աղբիւրները ընտանեացս մէջ ունենամ, եւ բան հարցնելու, դեղ առնելու ամեն զիւրութիւն ունենամ:

Թուա. — Կը տեսնէ՞ք տէր իմ, ի՞նչ աղէկութիւն կայ հանդարտութեամբ խօսելուն մէջ, նայեցէ՛ք, ես ձեր խօսքը դուք իմ խօսքս կը հասկնաք, ասանկ, բայց ձեռքերնիդ խղճերնուդ վրայ դնելով՝ ըսէք կաղաչեմ, դուք ճշմարտապէս հիւանդ էք:

Առ.կ. — (Զայրացած) Ի՞նչ, այդ ի՞նչ խօսք է լկտի, չուն, անամօթ, այդ հարցմունք է որ կընես, ըսէ, լիբբ անառակ:

Թուա. — Զէ պարոն չէ, սխալեցայ, հիւանդ էք, չը կրու՝ ուի՛նք ասոր համար, կարծածնէդ աւելի հիւանդ էք, շատ աղէկ, բայց աղջկնիդ ամուսինը իրեն համար պիտի առնու, եւ քանի որ հիւանդ չէ, իրեն բժիշկ մը տալու ամենեւին հարկ չկայ:

Առ.կ. — Բժիշկը ինծի համար է որ կուտամ իրեն, եւ աղէկ բնութեան տէր աղջիկ մը ամեն ատեն պէտք է իւր հօրը առողջութեանը յարմար եկած ամուսնութիւնը յանձն առնու:

Թուա. — Պարոն Առկան, ձեզի խորհուրդ մը տամ:

Առ.կ. — Ըսէ նայիմ այդ խորհուրդը:

Թուա. — Այս ամուսնութիւնը մտքերնուդ հանեցէք:

Առ.կ. — Պատճառ:

Թուա. — Պատճառը այն է որ աղջիկդ չը պիտի հաճի:

Առ.կ. — Պիտի չի հաճի:

Թուա. — Ո՛չ:

Առ.կ. — Աղջիկս, իմի՛ն, ի՞մ աղջիկս:

Թուա. — Այո՛, ձեր, ձեր խակ աղջիկը, պիտի ըսէ ձեզի թէ պարոն Տիաֆուառիւս հօր հետ, պարոն Թովմաս Տիաֆուառիւս որդւոյն հետ եւ կամ աշխարհիս մէջ գտնուած ուրիշ ամեն Տիաֆուառիւսի հետ յարաբերութիւն ունենալ չ'ուզեր:

Առ.կ. — Ես ալ կ'ուզեմ որ ունենայ, վասնզի պարոն Տիաֆուառիւս միակ ժառանգորդ ունի իւր որդին. ասկէց զատ, պարոն Բիւռկօն, որ ոչ կին եւ ոչ զաւակ ունի, իւր հարստութիւնը ամբողջ իւր քեռորդւոյն պիտի տայ՝ եթէ այս ամուսնութիւնը տեղի ունենայ, եւ այսօրուան օրս պարոն Բիւռկօն 12000 ֆրանք եկամուտ ունի:

Թուա. — Բժշկութիւնով այդչափ ստակ վաստկած ըլլալու համար բաւական մարդ սպաննած ըլլալու է:

Առ.կ. — Եւ հիմակուան ժամանակս 12000 ֆրանք եկամուտ՝ առանց հաշուելու իւր հօրը ստացուածքը, բաւական մեծ կակ հարստութիւն մ'է:

Թուա. — Շատ աղէկ կըսէք պարոն, շատ աղէկ, բայց ես արդէն ըսածս կը կրկնեմ, ձեր աղջկանը ուրիշ ամուսին մը զըտէք, ահաւասիկ ձեզի մտերմաբար տուած խորհուրդս, վասն զի ձեր աղջիկը տիկին Տիաֆուառիւս ըլլալու ոչ կոչում ունի եւ ոչ յարմարութիւն:

Առ.կ. — Ես ալ կուզեմ որ ըսածս ըլլայ:

Թուա. — Է՛հ, մի ըսէք պարոն, մի՛ պնդէք:

Առ.կ. — Ինչպէ՛ս, ի՞նչ, ի՞նչ ըսիր, չպնդեմ մի՛:

Թուա. — Մոռցէ՛ք այդ բանը պարոն, մոռցէ՛ք:

Առ.կ. — Եւ ինչո՞ւ համար:

Թուա. — Վասնզի լսողը պարոն Առկան ըրածը թողածը չգիտէր պիտի ըսէ:

Առ.կ. — Լսողը թող ուզածը ըսէ, ես կուզեմ որ իմ խօսքըս կատարէ:

Թուա. — Ո՛չ պարոն ոչ, վստահ եմ որ պիտի չընէ:

Առ.կ. — Պիտի ստիպեմ զինքը ընելու:

Թուա. — Քանի՞ անգամ կըսեն, պիտի չընէ, չընէ, չընէ:

Առ.կ. — Ես ալ կըսեմ թէ կամ պիտի ընէ եւ կամ վանք պիտի խրկեմ զինքը:

Թուա. — Դժժ է պիտի զրկէք զինքը:

Առ.կ. — Այո՛, ես:

Թուա. — Հա՛հ, հա՛հ, հա:

Առ.կ. — Հա հան ի՞նչ է, հը՛:

Թուա. — Աղջիկնիդ բնաւ վանքը պիտի չ'զրկէք, ոչ:

Առ.կ. — Աղջիկս բնաւ վանքը պիտի չ'զրկեմ մի՛:

Թուա. — Ո՛չ:

Առ.կ. — Ո՛չ:

Թուա. — Ո՛չ:

Առ.կ. — Հա՛հ, հա՛հ, հա, այս ալ չէր խուած, ես թէ որ ուզելու ըլլամ, ես իմ աղջիկս վանքը չեմ կրնար խրկել:

Թուա. — Ո՛չ ըսի, ո՛չ:

Առ.կ. — Է՛, ո՞վ արգելք պիտի ըլլայ ինծի որ . . .

Թուա. — Դու ինքն:

Առկ. — Ե՞ս մի:
Թուա. — Այո՛, անանկ քարասիրտ մը ըլլալու չէք:
Առկ. — Պիտի ըլլամ:
Թուա. — Դուք կատակ կընէք:
Առկ. — Ամենեւին:
Թուա. — Հայրական սիրոյ ախտերնիդ պիտի բռնէ:
Առկ. — Պիտի չ'բռնէ:
Թուա. — Մէկ երկու կաթիլ արտասուք, քիչ մը վիզ նետ-
ուելներ, խեղճուկ ձայնով քանի մը հատ հայրիկներ պօռալ, բաւ-
ական պիտի ըլլան քու բարկութիւնդ իջեցնելու:
Առկ. — Ականջ չ'պիտի կախեմ:
Թուա. — Այո՛:
Առկ. — Ո՛չ:
Թուա. — Ես ձեզ գիտեմ, բնակաբար բարեսիրտ էք դուք:
Առկ. — (Զայրացած) Ես բարեսիրտ չեմ, ոչ, եւ երբ ուզեմ
չար եմ, չարասիրտ եմ:
Թուա. — Կամաց պարոն, կը մոռնա՞ք որ հիւանդ էք:
Առկ. — Կը հրամայեմ իրեն որ ընտրած ամուսնիս առնելու
պատրաստութիւն տեսնէ:
Թուա. — Ես ալ կարգիւմ գինքը որ ըսածնիդ չընէ:
Առկ. — (Կապուելով) Ուրեմն այս ի՞նչ բան է, անպիտան աղա-
խին մը գայ իւր տիրոջը առջեւ ասանկ յանդուգն խօսքեր ընէ,
ի՞նչ բան է այս:
Թուա. — Երբոր ձեզի պէս պարոն մը ըրածը թողածը չ'գի-
տեր, ինծի պէս խելքը դուխր ծառայի մը իրաւունքն է միան-
գամայն եւ պարտքը իւր տէրը ուղիղ ճամբայ բերել:
Առկ. — (Թոյնաւէրէն Էպիւլով) Ա՛հ լիւր, հիմա պիտի
սպաննեմ զքեզ:
Թուա. — (Իր և անոր մէջ ախար մը դնելով իւր փախելի) Իմ
պարտքս է դէմ դնել հակառակիլ այն ամեն ըրածներուդ որոնք
կրնան ձեր պատիւը արատաւորել:
Առկ. — (Տոյնաւէրէն ի շուրջ ախարէն շուրջը իւր փախելի-
նէն համար) Կեցիր անամօթ, կեցիր որ խօսիլ սովորեցնեմ քեզի:
Թուա. — (Փախաւելով) Իմ պարտքս է, եւ պէտք է թող
չ'տամ քեզի որ խեղճութիւններ ընես:
Առկ. — Շո՛ւն, լիտի աղջիկ:
Թուա. — (Նոյնպէս) Ոչ պարոն ոչ, այս ամուսնութեան համար
իմ հաւանութիւնս չեմ տար, ո՛չ:

Առկ. — (Նոյնպէս) Անօրէն:
Թուա. — (Նոյնպէս) Ոչ, չեմ հաճիր որ սիրելի դուստրդ թու-
մաս Տիաֆուառիւս բժշկին որդւոյն ամուսնը ըլլայ, ո՛չ:
Առկ. — (Նոյնպէս) Աներեւն անիծեալ:
Թուա. — Աղջիկդ պէտք է ինծի հնազանդի եւ ոչ քեզի:
Առկ. — (Նոյնպէս) Անժելիք, սա անդգամը չ'բռնես:
Աճմե. — Հայր իմ, մի յոգնիք, հիւանդ կըլլաք:
Առկ. — (Անժելիքին) Թէ որ չ'բռնես՝ կանիծեմ զքեզ:
Թուա. — Ես ալ գինքը ժառանգութենէ կը դրկեմ՝ թէ որ
գիւ բռնէ:
Առկ. — (Իր ախարէն վրայ Էպիւլով) Ա՛հ ան, ալ բանս բու-
սաւ, զիս մեռցնելու չափ կատղեցուց սա անիծեալը, ո՛հ (Անժե-
լիք եւ Թոյնաւէր իւր մէջէն):

ՏԵՍԻՒ 2.

ԱՌԿԱՆ ԵՒ ՊԵՒԻՆ

Առկ. — Եկո՛ւ կնիկ, ան եկո՛ւ, մօտեցիր:
Պէլիմ. — Ի՞նչ կայ, ի՞նչ եղար:
Առկ. — Ինձ օգնելու եկար, այնպէս չէ՞.
Պէլիմ. — Ի՞նչ կայ սիրելի ամուսինս, ըսէ տեսնեմ:
Առկ. — Ա՛հ, ան, Պէլինս ան:
Պէլիմ. — Ի՞նչ ունիս տատրակս, ըսէ:
Առկ. — Զիս, զիս բարկացուցին:
Պէլիմ. — Խեղճ ամուսինս, ինչպէ՞ս, ի՞նչ եղաւ որ:
Առկ. — Սա անիծեալ թուանէթը չի կա՞յ, լրբացեր է:
Պէլիմ. — Դող մեղար հօնօշս, մեղք ես.
Առկ. — Զիս կատղեցուց Պէլին, զիս կատղեցուց:
Պէլիմ. — Կամաց խօսէ սիրելիս, կամաց.
Առկ. — Ժամէ մը ի վեր ինչ որ կըսեմ, դէմ կը դնէ, հակա-
ռակ կը խօսի.
Պէլիմ. — Կամաց խօսէ՛, հօնօշս, կամաց.
Առկ. — Մինչեւ անգամ հիւանդ չես ըսելու յանդգնեցաւ:
Պէլիմ. — Տեսա՞ր հիմա սա յանդուգն աղախնոյն ըսածը.
Առկ. — Դիտե՛ս ա ինչ ըլլալը, գիտե՛ս ան:
Պէլիմ. — Այո՛, այո՛, բնաւ չէր վայելը որ ձեր հետ այսպէս
վարուէր:

Առ.կ. —Ա՛հ Պէլին, այս թշուառական աղախինը օր մը զիս պիտի մեռցնէ:

Պէլին. —Հոգդ մի ընե՛ր դու, անոր ըսածները . . .

Պէլին. —Այսչափ մաղձ թափելուս բոլոր պատճառը ան է:

Պէլին. —Ալ մի՛ բարկանար, կը խնդրեմ, առողջութեանդ կը շնատէ:

Առ.կ. —Չ'գիտեմ, ո՞րչափ ատենէ 'ի վեր կըսեմ քեզի որ դուրս ընես սա անիծեալը:

Պէլին. —Ի՞նչ ընենք սիրելի ամուսինս, առանց պակասութեան ոչ սպասաւոր եւ ոչ սպասուհի կըլլայ: Իրենց ունեցած աղէկութեանցը համար պէտք է մէկ երկու պակասութիւններն ինչ չտեսնելու դարձնենք եւ համբերենք: Ստիկայ ի՞նչ է ինչ չէ՝ աչքը բաց է, ծառայել զիտէ, ձեռքէն ամեն բան կուղայ, աշխատասէր է, եւ որ կարեւորագոյնն է՝ հաւատարիմ է: Դու ալ գիտնալու ես որ հիմակուան ատենս մարդ աղախին կամ ծառայ առած ատենը մեծ ուշադրութիւն ընելու է, աչքը չորս բանալու է. (հանելով) Թուանէթ, հոս եկո՛ւ:

ՏԵՍԻԼ Ի.

ՆՈՅՆՔ ԵՒ ԹՈՒԱՆԵԹ

Թուա. —Ի՞նչ կը հրամայէք տիկին:

Պէլին. —Ինչո՞ւ համար ամուսինս կը բարկացնես:

Թուա. —(Ապշուրեալ) Ինծի՞ կըսէք, տիկին:

Պէլին. —Այո՛, քեզի:

Թուա. —(Ապշուրեալ) Ճշմարիտ, տիկին, ի՞նչ կըսէք, չեմ հասկնար. ընդհակառակն ես միշտ կը նայիմ որ պարոնին հաճոյիցը համեմատ վարուիմ, եւ դուք հիմա ելեր ի՞նչ կըսէք ինձ, շատ բան . . .

Պէլին. —(Կապուել Ռիտտէ) Վայ թշուառական կեղծաւոր, ինչպէս ալ կը սրբանայ:

Թուա. —Պարոնը ինծի ըսաւ թէ իւր աղջիկը պարոն Տիաֆուառիւսի որդւոյն հարստութեանը տալ կուղէ, ես ալ ըսի որ թէպէտ այս բանս շատ աղէկ կըլլայ օրիորդ Անտիլիքի համար, սակայն աւելի աղէկ կըլլայ թէ որ զայն վաճառը զրկէք:

Պէլին. —(Ահալին) Կը տեսնեմ որ ասոր մէջ բարկանալու բան չկայ, ես ալ կըսեմ թէ աղախինը իրաւունք ունի:

Առ.կ. —Կը հաւատամ Պէլին, հէ՛, դու չգիտես թէ ի՞նչ ստանաւս է անիծեալը, ի՞նչ, ի՞նչ . . . բան չմնաց որ չըսեր . . .

Պէլին. —Հաւատացի ըսածիդ, հաւատացի, ալ հանգիստ ըրէ, ինձ մտիկ ըրէ Թուանէթ, թէ որ մէյ մալ ամուսինս բարկացնեա՛ երթաս բարովը պիտի դնեմ քեզի, գիցիր այս. հիմա սա մուշտակը եւ բարակ բարձը ինձ բեր, որ թիկնաթոռին վրայ աղէկ մը տեղաւորցնեմ իմ սիրելի ամուսինս. (Ահալին) դու ալ սա գլխանոցդ վարօք քաշէ քիչ մը, քիչ մալ վարօք, քիչ մալ, վասն զի մարդս սովորաբար անհանձնեղէն օդ առնելուն է որ հարբուխ կըլլայ:

Առ.կ. —Ա՛հ Պէլին, այս ինձ համար տարած հոգեբուդ որչափ չնորհակալ եմ, գիտե՛ս:

Պէլին. —(Թուանէթի բերած բարձրը Ահալին շրջապէս շրջելով) Ել քիչ մը կայնէ որ սա բարձը տակդ դնենք, աս ալ սանկ որ կրթնիս, սա ալ միւս կողմդ, սա՛ կռնակդ, այս ալ զլիւիդ ետեւը (Ռիտտէ իջ պարսպապոսէ):

Թուա. —(Կարտուրեալ բարձը Ահալին Բիտտէ վրայ դնելով) Այս ալ պարոնը խոնաւ օղէն պահպանելու համար:

Առ.կ. —(Ձայնոյնով «ո՛ր» կ'ընէ եւ բարձրը Թուանէթի Բիտտէի վրէպէ, որ փախած էր) Ձիս պիտի խեղդես, նզովից ծնունդ:

Պէլին. —(Դառնալով) Ի՞նչ կայ, ի՞նչ է այն:

Առ.կ. —(Ահալին վրայ Բիտտէի վրէպէ) Ա՛հ, ան, լմնցաւ իմ գործըս:

Պէլին. —Բայց ի՞նչ պէտք է այսչափ բարկանալ, գուցէ ծառայութիւն մը ըրած ըլլալու համար բարձ մը աւելի դրաւ:

Առ.կ. —Ա՛հ սիրելի կինս, չ'գիտես ի՞նչ խորամանկ շուռն է ան, չ'գիտես, զիս մարդկութենէ հանեց անդգամը, 8 դեղ եւ 12 գրեխ առնելով հագիւ ինքզինքս պիտի կարենամ գտնել:

Պէլին. —Հոգ մի ընե՛ր դու իմ սրտիս հատաքը, հանդարտէ՛:

Առ.կ. —Ա՛հ Պէլին, իմ միակ միտիթարութիւնս դու ես, դու:

Պէլին. —Իմ խեղճ ամուսինս:

Առ.կ. —Սա քու իմ վրայ ունեցած սիրոյդ փոխարէն եւ յախառգիտութիւնս առաջուցանելու համար կտակա անմիջապէս պիտի չինեմ, ինչպէս որ ալ արդէն ըսած եմ:

Պէլին. —Առկան, կը խնդրեմ քեզմէ սա խօսքը գոցես, չեմ կրնար հանդուրժել, կտակ բառը լսածիս պէս մարմինս դող կելլէ:

Հ. 2-16001
25-16001

Առկ. — Բեզիլի բսեր էի որ նստարին հետ խօսիս այս գործին համար

Պէլիմ. — Այո, ես ալ զայն հետս բերի քիչ մը առաջ, քովի սենեակին է:

Առկ. — Ուրեմն գնա ըսէ որ հոս գայ:

Պէլիմ. — (Ելլալով) Ահ, իւր կինը խանդաղատանօք սիրող մարդ մը կրնայ մտածել ասանկ բաներ:

ՏԵՍԻՆ Թ.

ՆՈՅՆ ԵՒ ՊՕՆՖՈՒԱՌ

Առկ. — Եկէք պարոն տը Պօնֆուառ, աթոռ մը առէք նըստեցէք, կաղաչեմ. կինս, Պէլլին շատ անգամ ըսած է թէ դուք խիստ առաքինի անձ մը եւ մերձագոյն բարեկամներէն էք, ես ալ զձեզ այնպէս գիտնալով ըսած եմ որ ընելիք մէկ կտակիս վրա ձեզի հետ պէտք եղածը խօսի:

Պէլիմ. — (Թաշկնալէ աչքերով) Աւաղ, կարո՞ղ եմ ես այսպէս դառն խօսքեր լսել:

Պօնֆ. — Տիկինը արդէն ձեր միտքը իմացուցած է ինձ, սակայն գիտնալու էք պարոն, որ ձեր ինչքէն ամենավոքոր մաս մ'իսկ կտակաւ ձեր տիկնոջ ձգելն անկարելի է:

Առկ. — Ինչո՞ւ համար, կը խնդրեմ:

Պօնֆ. — Վասնզի սովորութիւնն այսպէս է, ուզածնիդ կըլլայ եթէ անանկ երկիր մը գտնուէիք, բայց Փարիզ եւ ուրիշ այս տեսակ սովորութիւններ եղած տեղերը անկարելի բան է. Հոս ամուսինք միայն ողջ եղած աստեղնին կրնան իրարու նուէրներ ընել:

Առկ. — Այդ ի՞նչ խենդ սովորութիւն է որ մարդս ազատ չեն ձգեր ուզածը իւր մտերմին թողլու, այն կնոջ՝ որ իւր էրկանը վրայ կը խենդենայ եւ այնչափ սիրով կը սիրէ. ո՛չ, ասանկ բան չըլլար, պէտք է այս բանիս վրայ խորհուրդ հարցնեմ փաստաբանի մը:

Պօնֆ. — Փաստաբաններու երթալով չըլլար, պարոն, վասնզի ասանկ կէտերու մէջ շատ բծախնդիր են, եւ կը կարծեն թէ այսպիսի սովորութեան մը հակառակ գործելը մեծ մեղք է: Ամեն բանի մէջ դժուարութիւններ ցուցնողը մարդիկ են, ու խղճերու նուէն դէմ բան մը գործել չեն ուզեր: Ուրիշներ կան ձեր գործը

աւելի դիւրութեամբ լմնցնելու կարող, օրէնքը ուզած կողմերնին քաշկռտելու ճանքան գիտեն, կարող են ամեն չարգիլուած բան արգիլեալ ընել, ամեն դժուարութեանց առաջն կրնան առնել եւ սովորութիւն եղած բաները անսովոր ընելու ճամբաներուն քաջ հմուտ են: Ողջ կենան այս տեսակ մարդիկ, եթէ ոչ գործերնիս ուր տեղուանք պիտի մնար: Ի՞նչ ընենք պարոն, ամեն բանին դիւրին ճամբան գտնելու ենք, եթէ ոչ արհեստնիս ստակ մը չընէր:

Առկ. — Պարոն Պօնֆուառ, կինս իրաւամբ կըսէ եղեր ինձի թէ շատ առաքինի եւ վարպետ անձ մ'էք դուք. Կ'աղաչեմ պարոն, ըսէք հիմա ինձի, ի՞նչ ճամբով կրնամ զաւկներս ժառանգութենէ զրկելով ստացուածքս մտերմիս, կնսջս ձգել:

Պօնֆ. — (Թաշկնալէ աչքով) Կրնաք կտակով մը հարստութիւննիդ ձեր տիկնոջ մտերմ բարեկամներէն մէկուն ձգել, որպէս զի նա ալ ետքը վերստին իրեն դարձնէ, կրնաք նաեւ շատ մը տոմսակներ գրել՝ որոցմով դուք պարտական եղած կըլլաք զանազաններու, որք ստակները առնելով ետքը ձեր տիկնոջ կը դարձնեն. կամ քանի որ ողջ էք, կրնաք նաեւ կանխիկ ըստակ եւ ընդունելի տոմսակներ չնորհել իրեն:

Պէլիմ. — (Լալով) Ահ ամուսինդ իմ, ինչո՞ւ երկար բարակ այդպէս դառն բանի մը վրայ կը մտածես, եթէ դու մեռնիս՝ այնուհետեւ այս աշխարհս ինչո՞ւ կենամ ես:

Առկ. — (Ձգայտալէ) Ահ Պէլլին, ան:

Պէլիմ. — (Լալով) Որչափ թշուառ եմ զքեզ կորսնցնելուս, որչափ:

Առկ. — (Լալով) Ահ սիրելի կինս, ան:

Պէլիմ. — (Լալով) Այսուհետեւ կեանքը ի՞նչ արժէք կրնայ ունենալ իմ աչքիս:

Առկ. — (Լալով) սիրելիդ իմ:

Պէլիմ. — (Լալով) Եւ որպէս զի հասկնաս թէ ո՞րչափ զքեզ կը սիրեմ եղեր, մեռնելուդ պէս ես ալ ետեւէդ պիտի գամ:

Առկ. — Ահ Պէլլին, կը բաւէ, սիրտս կը կեղեքես այդ արտասուօքդ:

Պօնֆ. — Տիկին, լալու. ատեն չէ, փառք Աստուծոյ, պարոնը զեռ ողջ է:

Պէլիմ. — Ահ պարոն չգիտէք թէ ի՞նչ ցաւ կզգայ կին մը, երբ իր սիրելի եղած ամուսինը կը բաժնուի իրմէ:

Առկ. — Պէլլին, եթէ մեռնելու ըլլամ, սա մէկ բանին պիտի

ցաւիմ որ քեզի պէս սիրելի կնոջմէ մը դաւակ մը չկրցի ունեալ, սակայն պարոն Բիւռլիօն խոստացաւ ինձի հայտ մը ունենալու:

ՊօնՏ. — Դեռ ժամանակ ունիք, պարոն:

Առկ. — Պէլին, պէտք է որ ես կտակա պարոնին ըսածին պէս ընեմ, բայց նախ կողմէմ անկողնոյս ետեւի պահարանին մէջ գտնուած 20000 ֆրանքս քեզի տալ, ասկէց զատ, երկու հաւ ալ ընդունելի տոմսակներ, մէկը պարոն Տամոնի եւ միւսը պարոն Ժէրօնդի ստորագրութեամբ, ասոնք ալ պահարանիս քովի տախտակներուն տակն են:

Պէլին. — (Լուլ) Ոչ, ոչ, ասոնց եւ ոչ մէկը կողմէմ, հի, հի հի. որչափ ասկի կայ ըսիք պահարանին մէջ:

Առկ. — 20,000 ֆրանք:

Պէլին. — (Լուլ) Հի, հի, հի, վերջացուր սա հարստութեան, ընչից խօսքերը, կաղաչեմ, հի, հի, ընդունելի տոմսակներուն գումարը որչափ է ըսիր:

Առկ. — Մէկը 4000 եւ միւսը 6000 ֆրանքի:

Պէլին. — (Լուլ) Քու մեռնելէդ ետքը հարստութիւնը, ըստակը, ասկին ինչ ընեմ ես, հի, հի, հի:

ՊօնՏ. — Կտակագրութիւնն ալ սկսինք ուրեմն:

Առկ. — Շատ աղէկ պարոն, բայց իմ սենեակս աւելի աղէկ կըլայ ուստի հոն երթանք, Պէլին, զիս իմ սենեակս տար:

Պէլին. — (Ձեռքէն քաշած քաշէլով) Քալէ իմ սիրելի ամուսինս քալէ (չ զիչին):

ՏԵՍԻԼ Ժ

ԱՆԺԵԼԻՔ ԵՒ ԹՈՒԱՆԵՐ:

Թուա. — Ահաւասիկ օրիորդ, նոտարի մը հետ ներս կերթան, ականջիս ալ կտակի մտակի ձայներ հասան, կարծեմ թէ ձեր հօրը առած այս կինը, իր բանը կարգի դնել կը նայի, եւ անտարակոյս կը ջանայ համոզել հայրերնիդ որ ձեր շահուցը հակառակ բաներ ընէ:

Անժե. — Թուանէթ, հայրս իւր հարստութիւնը ուզածին պէս թող գործածէ, բաւական է որ զիս իմ սրտիս տեքը ձգէ, ահ Թուանէթ, դու եւս լսեցիր քիչ մը առաջ ինչեր միտքը դրեր էր ինձի համար: Կը խնդրեմ սիրելիս, այս թշուառութեանս մէջ չըլլայ որ զիս թողուս, օգնէ ինձ:

Թուա. — Ես զքեզ թողնում, ո՛չ օրիորդ, ո՛չ, աւելի աղէկ է

որ մեռնիմ. երկրորդ մայրերնիդ թող ուզածին չափ զիս իւր մտերիմ խորհրդակիցը կարծէ, ես միշտ ձեր կողմը պիտի բռնեմ, ինչպէս որ մինչեւ հիմա բռնեցի. ինձի ձգեցէք դուք, ես ձեզի ծառայելու համար ամեն ինչ ի գործ պիտի դնեմ եւ ընելիքներս աւելի դիւրաւ յաջողելու համար նոր նոր հնարքներ պիտի քննեցնեմ, ու ձեր հօրը եւ իւր կնոջը առջեւ այնպէս մը պիտի ձեւանամ որ, անոնք հաւատան թէ ես իրենց կողմը կը բռնեմ:

Անժե. — Թուանէթ, ջանա՛ Գլէանդին իմացնել այս խոստացեալ ամուսնութիւնը:

Թուա. — Շատ աղէկ օրիորդ, հիմա ժամանակը ուշ է, բայց վաղն առաւօտ կանուխ կ'իմացնեմ իրեն:

Պէլին. — (Տանք շերտէն իւր Լուլ) Թուանէթ, Թուանէթ:

Թուա. — (Անշէլէին) Ձիս կը կանչեն օրիորդ, պիտի երթամ, գիշեր բարի, ինձի յանձնեցէք այս գործը: (Թուանէթ իւր Լուլ)

(Վարդարէս իւր Լուլ)

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Բ.

(Նոյն տեսարան)

ՏԵՍԻԼ Ա.

ԳԼԵԱՆԴ ԵՒ ԹՈՒԱՆԵՐ

Թուա. — (Ձեռքէլով որ Գլէանդին է) Ի՞նչ կ'ուզէք պարոն:

Գլ. — Ինչպէս, ինչ ուզելս կը հարցնեմ:

Թուա. — (Ձեռքէլով) Հա, հա, հա, զձեք եք եղիք, շատ աղէկ, շատ աղէկ, էյ ինչ ընելու եկեր էք հոս:

Գլ. — Թուանէթ, եկայ հոս որ հասկնամ, իմանամ թէ ինչպէս ընելու, ինչ ընթացք բռնելու եմ. եկայ որ խօսիմ անգամ մը սիրուն Անժելիքիս հետ, տեղեկանամ իւր սրտի կացութեանը, եւ հարցնեմ իրեն թէ միտքը ինչ է զրեր այս դը:

ժողովակ ամուսնութեան վրայօք, որուն ցաւալի լուրը հիմա առի-
թուաւ. — Շատ աղէկ պարոն, բայց մի կարծեր թէ ատանկ
ակնածութեամբ խենդ խելօք հոս գալով պիտի կարենաւ օրիորդ
Անտիքիքին հետ տեսնուիլ. ուղածդ ընելու համար պէտք է քիչ
մը հնարք, վարպետութիւն բանեցնես, անտարակոյս դու ալ
իմացեր ես թէ խելո՞ւ աղջիկը ինչպէ՞ս փակեալ կը պահէին ա-
ռանց երբէք դուրս հանելու կամ մէկու մը ցուցնելու: Այն օրը
որ զինքը առաջին անգամ թատրոնը տեսար, արտաքոյ կարգի
բան մ'էր: Պարոն Առկանի քրոջ հետաքրքութեանը աղօթք
ըրէ որ այն օրուան կատակերգութիւնը տեսնելու համար
եղբորմէն հրաման կրցաւ առնելու: Ո՛վ կըսէր որ այն օրուան
կատակերգութիւնը պատճառ պիտի ըլլայ եղեր սրտեղնուդ մէջ
այսպէս սէր ձգելու, եւ այս դիպուածը, պարոն Գլէանդ, մինչեւ
հիմա ծածկեցինք կարելի եղածին չափ:

Գլէ. — Ես ալ գիտնալով որ այդպէս ըրեր էք, հոս իբրեւ
Գլէանդ չուղեցի դալ. այլ օրիորդին երաժշտութեան դասատու-
ին հետ համայնախօսելով՝ անոր բարեկամը ձեւանալով՝ նոյն ան-
ուամբ եկայ:

Թուա. — Շատ աղէկ, ահա հայրն ալ եկաւ, դուն քիչ մը
գուրս ել, ես իրեն կիմացունեմ քու գալուստդ: (Գլէանդ յիշի)

ՏԵՍԻՒԼ Բ.

ԹՈՒԱՆԵԹ ԵՒ ԱՌԿԱՆ

Առկ. — (Կարծելով ի՛նչ յիշի) Պարոն Բիւռնոն բժշկապետա-
րսաւ որ առաւօտները 12 անգամ սենեկին մէջ երթամ դամ,
բայց մոռցայ հարցնելու թէ՛ այս պտոյտը սենեկին լայնու-
թեանը ընելու եմ թէ խորութեանը:

Թուա. — Տէր իմ, մէկը

Առկ. — Կամաց անպիտան, կամաց, ըղեղս տակնուվրայ
ըրեր, չգտես որ հիւանդին հետ այսչափ բարձր չեն խօսիր:

Թուա. — Կ'ըսէի պարոն թէ

Առկ. — Կամաց խօսէ ըսի, կոպիտ:

Թուա. — (Շրջապահեալ իր խօսքէն) Պարոն

Առկ. — (Զննելով ըսածը) Հը՛:

Թուա. — (Անհայտ շայնով) Կ'ըսէի թէ

Առկ. — Ի՜նչ կ'ըսէիր:

Թուա. — (Բարձր) Կ'ըսէի թէ մէկը եկեր ձեզի հետ խօսիլ
կ'ուղէ:

Առկ. — Ըսէ՛, թող գայ. (Թուանէթի Գլէանդին — Կ'ըսէ, որ
ի՛նչ յիշի)

ՏԵՍԻՒԼ Գ.

Գլէ. — Պարոն:

Թուա. — (Գլէանդին) Այդչափ բարձր մի՛ խօսիք պարոն, չե-
լէք տիրոջ ըղեղը թնդացնէք:

Գլէ. — Պարոն, շատ ուրախ եմ զձեզ լաւագոյն վիճակի
մէջ տեսնելու:

Թուա. — (Բարեկցած) Ինչպէ՛ս, լաւագոյն վիճակի մի՛, կը սը-
խալիք պարոն, կը սխալիք, իմ տէրս միշտ գէշ վիճակի մէջ է,
միշտ հիւանդ է:

Գլէ. — Լսեցի թէ պարոնը աղէկ է, եւ ես ալ կը տեսնեմ
որ քաջառողջ դէմք մ'ունի:

Թուա. — (Բարեկցած) Քաջառողջ դէմք մը, ի՜նչ ըսել կու-
ղէք սխալ է պարոն, ընդհակառակն ամենավատագոյն
դէմք մ'ունի, եւ ով որ ձեզի ըսաւ թէ պարոն Առկան աւելի
աղէկ է, աներես լիբր մ'է, վա՛սն զի տէրս երբէք այսչափ ծանր
հիւանդ եղած չ'ունէր:

Առկ. — Իրաւունք ունի Թուանէթը:

Թուա. — Պարոն Առկան ամենուն պէս կ'ուտէ կը խմէ, կը
պառկի կը քնանայ, բայց այս ըսել չէ թէ խիստ ծանր հիւանդ
չէ

Առկ. — Զիչդ է ըսածը:

Գլէ. — Խիստ շատ կը ցաւիմ պարոն: Ես ձեր աղջկան ե-
րաժշտութեան դասատուին կողմէն եկայ հոս, ինքը քանի մը
օրս ամբարնոցը անցնելու ստիպուած ըլլալով զիս իբրեւ իւր
մերձագոյն բարեկամը իւր տեղը կը զրկէ հոս, որ իւր պաշտօնը
չարունակեմ բացակայութեանը միջոցին, վախնալով որ իւր ա-
չակերտուհին մէկ քանի օր իրարու վրայ դաս չառնելով, գիտ-
ցածը կը մոռնայ:

Առկ. — Շատ աղէկ պարոն երաժիշտ, (Թուանէթին) գնա աղ-
ջիկըս հոս կանչէ:

Թուա. — Տէր իմ, կարծեմ աւելի աղէկ կ'ըլլայ թէ որ պա-
րոն օրիորդին սենեակը երթայ:

Առկ. — Ոչ, ոչ, գնա կանչէ:

Թուա. — Եթէ առանձին չ'ըլլան՝ պարոն դասատուն իւր դա-
սը պէտք եղածին չափ աղէկ չ'պիտի կարենայ տալ օրիորդին:

Առկ. — Գնա դուն ըսէ՛, գնա:

Քուս. — Բայց ձեզի ալ վնասակար է Տէր իմ, այդ վիճակ-
նուդ մէջ ըղբնուդ սրտերնուդ շարժ ելլելը շատ գէշ է, եւ գի-
տէք որ ամեն բան վնասակար է, եւ պիտի . . .

Առկ. — Ձէ, չէ, երաժշտութիւնը շատ կը սքըմեմ ես, եւ կը
փափաքեմ որ . . . ահա աղջիկս ալ եկաւ, դուն դորժիք դնաւ:
(Թոռանէն իւր Բէթին)

ՏԵՍԻԼ Դ.

ԱՌԿԱՆ, ԳԼԷԱՆԴ ԵՒ ԱՆՇԵԼԻՔ

Առկ. — Հոս եկի՜ աղջիկս, երաժշտութեան դասատուդ ա-
մարանոց գացեր եւ իւր տեղը այս պարոնը դրկեր է:

ԱնՇ. — (Ճանաչալով Գլէանդ) Տէր Առտուած:

Առկ. — Այդ ի՞նչ է, այդ ի՞նչ դարմանք է:

ԱնՇ. — Վասն զի շատ դարմանալի դիպուած մը:

Առկ. — Ինչպէս, ի՞նչ դիպուած:

ԱնՇ. — Այս գիշեր երազիս մէջ խիստ դժուար կացու-
թեան մը մէջ էի, եւ պարոնին նմանող անձ մընոյն միջոցին
գէմս ելաւ, օգնութիւն խնդրեցի իրմէ, նա ալ եկաւ գտնուած
գէշ վիճակէս զիս աղատեց, հիմա հոս դալովս դարմանօք տեսայ
զայն, որով զբաղեալ էի բոլոր գիշերը:

Գլէ. — Շատ երջանիկ եմ ուրեմն օրիորդ, գիշեր ցերէկ ձեր
մտածութեանցը առարկայ ըլլալուս, անտարակոյս երջանկութիւ-
նըս առաւել մեծ պիտի ըլլայ, երբ դուք ցաւոց մէջ գտնուած
ատեններդ զձեզ ազատելու համար զիս օգնութեան կանչեցիք,
եւ հաւատարմի եղիք օրիորդ, որ Եփն ատեն բան մը չկայ որ . . .

ՏԵՍԻԼ Ե.

ՆՈՅՆՔ ԵՒ ԹՈՒԱՆԷՅ

Քուս. — Պարոն Առկան, աչքդ լոյս, պարոն Տիաֆուառիւս
եւ իւր որդին պարոն Թովմաս Տիաֆուառիւս ձեզի այցելու-
թեան եկեր են: Ա՛հ Տէր իմ, ի՞նչ չնորհրովիեսի մը աները պի-
տի ըլլաք, ի՞նչ . . . գիտցէք որ հիմա ձեզի պիտի ներկա-
յանայ երիտասարդաց իմաստնագոյնը, գեղեցկագոյնը. ինծի եր-
կու խօսք միայն ըսաւ, խելքս գլխէս առաւ: Աղջիկնիդ ըսէք
նէ՛ պիտի խնդրենայ:

Առկ. — (Գլէանդին, որ դուռն էր բացել) Կեցէք պա-
րոն, մի՛ երթաք, աղջիկս պիտի կարգեմ, հիմա իրեն պիտի ներ-

կայացնեմք իւր ապագայ ամուսինը զոր տակաւին տեսած չէ,
ուստի դուք ալ կրնաք ներկայ գտնուիլ այս . . .

Գլէ. — Այսպէս հաճոյ այցելութեան մը ականատես ըլլալուս
փափաքեցի՞ մեծ պատիւ մ'է ինձ:

Առկ. — Փեսացուս վարպետ բժշկի մը որդին է, հարսանեաց
հանդէսն ալ չորս օրէն պիտի կատարուի:

Գլէ. — Շատ աղէկ պարոն, շատ աղէկ:

Առկ. — Կը խնդրեմ իմացնէք նաեւ աղջիկանս երաժշտու-
թեան դասատուին՝ որ հարսանեաց ներկայ գտնուի:

Գլէ. — Գլխուս վրայ:

Առկ. — Եւ կաղաչեմ որ դուք ալ հրամայէք:

Գլէ. — Մեծ պատիւ կրնէք պարոն մեծ, մեծ:

Քուս. — Ահա եկան:

ՏԵՍԻԼ Զ.

ՆՈՅՆՔ, ՏԻԱՖՈՒԱՌԻՒՍ ԵՒ ԹՈՒԱՆԱՍ

Առկ. — (Ձեռքէ Գլէանդին վրայ դնելով առանց վերջնելու) Պա-
րոն իրևոյն բժիշկս մեծ արդելք դրաւ որ գլուխս չի բանամ,
ուստի ներեցէք պարոններ, դուք ալ իւր արհեստէն ըլլալով գի-
տէք թէ այսպիսի անխոհեմութեան մը հետեւանք ի՞նչ կըլլայ:

Ք. ՏԻԱ. — Պարոն Առկան, մենք մեր այցելութեանց մէջ
կը նայինք միշտ որ հիւանդները դարմանենք բժշկենք, եւ ոչ
թէ զանոնք անհանգիստ ընենք:

(Հետեւեալ խօսիչը Առկան է Տիաֆուառիւս յիշ բերան իջնելի
խօսակցութիւն իւր ըսելէն ըսելով)

Առկ. — Պարոն, բրած պա-
տիւնիդ մեծ ուրախութեամբ
կընդունիմ, եւ զգացածս յայտ-
նելու համար սիրելի պիտի
ըլլար ինծի թէ որ կարենայի
փոխադարձաբար ձեր բնակա-
կարանը դար:

Բայց պարոն, դուք ալ գի-
տէք որ ինծի պէս հիւանդ մը
անկարող է ասանկ բանի մը:
Միայն այժմէն կը խոստանամ
որ ամեն առթի մէջ ձեռքէս
եկած ծառայութիւնը մատու-
ցանեմ ձեզի:

Տիա. — Ես եւ Թովմաս
որդիս կը ներկայանամք այժմ
հոս, որպէս զի զմեզ ձեր ըն-
տանեացը հետ միացնելով մեզի
մեծ պատիւ մը ըրած ըլլալնիդ
յայտնեմք, եւ որպէս զի ա-
պահովցնեմք ձեր հիւանդ մե-
ծապատուիչները թէ ամեն ան-
գամ մեր արհեստին օգնու-
թեանը կարօտ ըլլաք պատրաստ
եմք ամեն դարման ձեզ
տակարարելու: (Դայ՝ ըսելէ ետք
իւր որդեղին իջնել) յառաջ եկի՜
որդեակ իմ Թովմաս, եւ ըրէ՛
տեսնեմ պարոնին քու մեծա-
րանքդ:

Թովմ. — (Հօբբ) Ի՞նչպէս կը վայլէ, նախ հօբմէ՞ն սկսիմ:

Տիա. — Այո՛, հօբմէն:

Թովմ. — (Անլանի՞ն Դէմ անցած խոնարհելով) Երկրորդ հայր մը ողջունելու, յարգելու եւ մեծարելու համար եկեր եմ հոս, պարոն, երկրորդ հայր մը կըսեմ, որուն առաջինէն աւելի պարտաւոր եմ: Առաջին հայրս եթէ զիս ծնաւ՝ դուք զիս ընտրողն եղաք: Նա զիս իրեն որդի ընդունեց, վասնզի ստիպուած էր ընդունիլ, իսկ դուք ձեր կամօքը ձեր զաւակը, իւրմէ՛ առած, իւր մարմինէն արդիւնաւորած բան մը կ'ընէք, ձեզմէ՛ ընդունածս ձեր բարձր կամեցողութենէն յառաջացեալ շնորհք մ'է, եւ որչափ որ մտաւորական կարողութիւնները նիւթականներէն բարձրագոյն դատուած են, նոյնչափ ալ աւելի պարտաւոր եմ ես ձեզի, եւ նոյնչափ թանկագին համարած եմ մեր ապագայ խնամութիւնը՝ որուն համար, կանխաւ ամենայն խոնարհութեամբ, ակնածութեամբ եւ մեծարանք իմ շնորհակալութիւններս կը նուիրեմ ձեզի:

Թուա. — Կեցցեն դպրոցք, որ ասանկ ճշմարտախօս մարդիկ կը հանեն դուրս:

Թովմ. — (Իւր հօբբ) Ի՞նչպէս հայրիկ, աղէկ չխօսեցա՞յ:

Տիա. — Շատ պատուական, զաւակ:

Առկ. — (Անլանի՞ն) Յառաջ անցիր:

Թովմ. — (Անլանի՞ն) Իրաւամբ արժանի կը տեսնեմ զձեզ այնպիսի գեղեցիկ օրիորդի մը մայր ըլլալու եւ . . .

Առկ. — (Թովմ.) Ի՞նչ կըսէք պարոն, աղջկանս հետ կը խօսիք, եւ ոչ թէ կնոջս:

Թովմ. — Իսկ ձեր տիկինը ո՛ւր է:

Առկ. — Հիմա կուգայ:

Թովմ. — (Հօբբ) Հայր իմ, սպասե՛մ որ տիկինը գայ:

Տիա. — Չէ, չէ, դուն քու ընկերք մեծարանքդ ըրէ օրիորդին:

Թովմ. — (Անլանի՞ն անշուշտ Գալով, Զամբակելով) Ի՞նչպէս որ Մեմֆիսի արեգական արձանը առաջին ճառագայթները ընդունած ատենը քաղցրանուագ ձայներով կը հնչեցնէր օդը, նոյնպէս եւ ես օրիորդ, ձեր գեղեցկութեան լուսովը լուսաւորելուս պէս քաղցր զգացմունքներով յափշտակուեցայ: Բնագետները դիտած են թէ արեւահայեաց կոչուած ծաղիկը իւր գլուխը միշտ դէպ ի տուրնջեան աստեղան կը դարձնէ: Նոյն ծաղիկն պէս օրիորդ, այսուհետեւ իմ զգայուն սիրտս ալ դէպ ի այդ փայլուն աստղերուն սիրտի դառնայ: (Անլանի՞ն անշուշտ Գալով, Զամբակելով) Ընդունե՛

ցէք ուրեմն օրիորդ ի սիրոյ վիրաւոր սրտի մը յարգանքը, մեծարանքը, համակրութիւնը, սէրը, սրտի մը՝ ուր իւր կենաց մէջ ուրիշ փառաց ցանկացած չէ՝ բայց եթէ ըլլալ միշտ ձեր ամենախոնարհ ամենանուառ եւ ամենահաւատարիմ ծառայն եւ ամուսինն:

Թուա. — Ուսմունք սովորիլ, այս ի՞նչ աղէկ բան է եղեր, տես, մարդ ինչէր ըսելու կարող կըլլայ:

Առկ. — (Գլանի՞ն) Ի՞նչպէս գտաք փեսացուն:

Տիա. — Եթէ պարոնը ատենախօսութեան մէջ ունեցած յաջողակութիւնը բժշկութեան մէջ ալ ունի, ճշմարիտ, մարդ հիւանդ կըլլայ իրմէն դարմանուելու հաճոյքն ունենալու համար:

Առկ. — (Թովմ.) Թիկնաթոռ տուր . . . պարոններուն ալ աթոռ տուր: (Անլանի՞ն) աղջիկս, դու ալ նստէ: Պարոն Տիաֆուառիւս, կը տեսնէք, ի՞նչպէս ամեն մարդ սքանչացաւ ձեր զաւակն վրայ: Շատ երջանիկ կը գտնեմ զձեզ ասանկ տղայ մը ունենալու:

Տիա. — Տղաս ըլլալուն չեմ ըսեր, պարոն Առկան, բայց գիտցէք որ շատ իրաւունք ունիմ իրմէ գո՛ր ըլլալու: Ամեն զինքը ճանչցողներ կը խոստովանին թէ ինքը բարի զաւակ մ'է, երբեք երիտասարդաց սովորական տաք-արիւն բնաւորութիւնը չունեցաւ, որմէ կրցի գուշակել թէ մեծ յարմարութիւն ունի բժշկութեան, վասնզի խաղաղ բնաւորութեան տէր մարդիկ դատուելու մեծ կարողութիւն կ'ունենան: Երբ այսպէս զինքը կը տեսնայի, կուրախանայի, դժուարաւ կրցինք հասարակ ընթերցումը սովորեցնել: Մինչդեռ ինք տարեկան էր, տակաւին այբը չէր ճանչնար: Երբ կը տեսնէի զինքը կուրախանայի, ինքնիրենս ըսելով թէ «ուշ պտուղ հասցնող ծառերը լաւագոյն են»: Չկայ իւր ընկերներէն մէկը որ իրեն չափ անուն հանած ըլլայ մեր ասպարէզին մէջ, ամեն առաջարկեալ խնդիրներուն հակառակը կը պընդէ եւ կը փաստէ, անանկ որ զինքը գիտցողներուն անարկու երեւցած է, կուրի մը մէջ միշտ հաստատուն դիրք մը կը բռնէ, իւր սկզբանցը վրայ անշարժ կը կենայ, կարծիքը փոխել չգիտեր, բայց իւր բնութեանցը մէջ ամենէն աւելի հաւանածս սա է որ մեր նախնեաց դրութեանցը կոյր գլուրայն կը հետեւի, ամենեւին չուզեր լսել, իմանալ եւ հաւատալ դարուս մէջ հնարուած կարծեցեալ գիտելու եւ անոնց վրայ մէջ բերուած պատճառներուն կամ ապացոյցներուն: Եւ այս մասին պարոններ, տղաս բոլորովն ինծի ելած է:

Թովմ. — (Գրպանէն տեղաւորէ մը հանէ և օրդորդին ներկայացնէ) **Օրդորդ,** արեւուն շարժումներուն պաշտպանողներուն դէմ այս տեսարակը գրած եմ, զոր ձեր պարոն հօրը հրամանաւ առ ձեզ կը ներկայացնեմ իբրեւ անդրանիկ արդիւնք հանձարոյս։

Անժե. — Պարոն, այդ ինծի համար աւելորդ կարասիք մ'է, վասնզի բան մը չեմ հասկնար։

Թովմ. — (Տեղաւորէ Գրպանէն) Ինծի տուէք պարոն, մէջի պատկերը գտնէ կառնեմ սենեակս կը կախեմ։

Թովմ. — (Օրդորդին) Դարձեալ ձեր պարոն հօրը հրամանաւ կը հրաւիրեմ ձեզ օրդորդ, այս օրերս «կնոջ մը անդամահարութիւնը տեսնելու» որու վրայ ես պիտի ճառեմ։

Թովմ. — Շիտակը առաջարկութիւննիդ խօսք չուզեր պարոն, ուրիշ սիրահարներ իրենց սիրուհւոյն զանազան ընծաներ կընեն, դուք ալ անդամահարութեան տեսարանի կը հրաւիրէք, չիտակը, շատ վայելուչ բան։

Տվա. — Ամուսնութեան հարկաւոր եղած յատկութիւններուն գալով, տղաս մեր բժշկական վարպետներուն պահանջած պայմաններուն ամենուն ալ ենթակայ է։ Ծննդագործութեան զօրութիւնը գոհացուցիչ աստիճան ունի, ողջանդամ զաւակներ ունենալու համար պէտք եղած կազմուածքն ունի։

Առկ. — Կարծեմ, մտքերնիդ մեծատանց քով պարոն Թովմասին բժշկութեան պաշտօն մը առնել տալ է։

Տիա. — Շիտակը ըսելու համար, մեր արհեստը մեծերու քով չի բանիր, ինձ այսպէս կը թուի եւ միշտ այնպէս գտածեմ թէ աւելի աղէկ գործ կը տեսնեմք հասարակ ժողովրդեան հետ. վասնզի հասարակ ժողովրդեան հետ եղած ատեննիս ըրածնուս համար եւ ոչ մէկու մը պատասխանատու եմք, բաւական է որ մենք մեր բժշկական կանոններուն համեմատ վարուինք, անկէ ետքը ինչ որ ալ ըլլայ հոգերնիս չէ։ Բայց հարուստները մեծամեծները այնպէս չեն, հիւանդ ըլլալուն պէս կուզեն որ բժիշկները զիրենք ընտցնեն։

Թովմ. — Զարմանալի բան, մեծ յանդիմութիւն, պահանջել որ դուք պարոնայք բժիշկը զիրենք առողջացնէք, իբր թէ դուք այս բանին համար հիւանդաց քով կերթաք, դուք միայն ըստանալու եւ դեղագիր մը գրելու համար քովերնին կերթաք, առողջանալու պարտքը իրենցն է, ձեզի ինչ։

Տիա. — Եւ յիշաւի մենք պարտաւոր ենք հիւանդները միմիայն առ երեւոյթս դարմանելու։

Առկ. — (Գլխաւորէ) Պարոն երաժիշտ, պարոններուն ներկայութեանը աղջկանս քիչ մը բան երգել տուէք։

Գլ. — Ես ալ ձեր հրամանին կ'սպասէի, ընկերութիւնը զբօսցնելու համար կը փափաքէի նոր հնարուած դուսաներգահան թատերադրութեան հատուած մը ըսել, (Անժեիէն յետք ընդմէջ մը Գլ.) ահա ձեր մասը օրդորդ։

Անժե. — Ինչ, ինծի . . .

Գլ. — (Կասց մը Անժեիէն) Լռեցէք դուք օրդորդ, հիմա ես ձեզի կը հասկցնեմ թէ ինչ պիտի երգեմք. (Քաշք) պարոններ, աղէկ երգելու համար բաւական ձայն չունիմ, բայց կ'օգտէ որ ձայնս լսէք, կը խնդրեմ ներեցէ՛ք նաեւ օրդորդին ալ երգել տալու ստիպուած ըլլալուս։

Առկ. — Ոտանաւորները ինչպէս են, գեղեցիկ են։

Գլ. — Ոչ պարոն, ասիկայ յանպատաստից շինուած փոքրիկ թատերական երգ մ'է, խօսքերը միավանկ, արձակ են, կամ լաւ եւս արձակ ոտանաւոր են, ու արժէքնին ալ նոյնչափ է՝ որչափ որ հարկը եւ սէրը դէմ առ դէմ կեցող երկու անձանց կը ներշնչէ։

Առկ. — Խիստ բարի, մտիկ ընենք ուրեմն։

Գլ. — Ահաւասիկ պարոնայք խաղին նիւթը, հովիւ մը նոր սկսած տեսարանի մը շքեղութեանը զմայլած ատենը՝ յանկարծ նստած տեղը աղմուկ մը կը լսէ, ետին կը դառնայ կը տեսնէ որ անկիրթ մը անվայել խօսքերով կը թշնամանէ հովուուհի մը. ի հարկէ հովիւը պաշտպան կը կենայ այն սեռին, զոր պարտին մեծարել առհասարակ ամեն մարդիկ, ուստի այն անկիրթ դաժանին արժանաւոր պատիժ մը տալէն ետքը՝ հովուհոյն կը մօտենայ, ինչ կը տեսնէ, դեռահաս աղջիկ մը, որուն ամենագեղ աչքերէն արտասուք կը հոսեն, արտասուք՝ զորս երիտասարդը խիստ գեղեցիկ կը գտնէ, աւանդ կը հառաչէ ներքնապէս, կարելի է երբէք նախատել այսպէս արարած մը, կը հարցնեմ ձեզ թէ ո՞ր քարասիրտը այն տեսարանին կրնայ անտարբեր մնալ. կը փութայ այն արտասուքները անհետ ընել. հովուուհին իւր այս ընդունած փոքրիկ ծառայութեան փոխարէն չնորհակալութիւն կը մատուցանէ առ հովիւն, բայց այնպիսի քաղցր, սրտաշարժ եւ գորովալից կերպով մը, որուն հովիւը ալ չդիմանար, լսած ամէն մէկ բառը, նորա ամէն մէկ հայեցուածքը նետի հարուածի մը պէս մինչեւ նորա սրտին խորը կաղզեմ «մօ օրդորդ կը գոչէ, այդ չնորհակալեացող արժանանալու ինչ ըրի, եւ

ձեր նման երախտադէտ անձի մը աղեխարշ եւ երջանկացուցիչ քարցրութիւնը վայրկեան մը վայելու համար մարդս ինչ ընել չուզէր, ծառայութիւն, ինչ վտանգ յանձն չառնուր։ Տեսարանը կը լմննայ, հովիւը շատ կը ցաւի երեկոյթին կարճ ըլլալուն՝ որով կը բռնադատուէր իւր պաշտելիէն բաժնուիլ։ Թշուառը կը դառնայ տունը իւր հետը տանելով բաղամանայ սիրոյ մը ունեցած ամեն սաստկութիւն։ Խեղճը անմիջապէս կ'զգայ բացակայութեան ցաւերը, այնչափ քիչ ատենէն տեսանքն ալ չը տեսնելուն՝ կը տուայտի, կը ցածը կ'ընէ այն տեսակցութեանը անգամ մ'ալ վայելու համար, այս ալ անկարելի էր, վասնզի հովուին քուրտովն կը պահէին իւր ծնողքը, սակայն իւր սիրոյ սաստկութիւնը կ'ատիպէ զինքն որ ամուսնութեան խնդրէ այն գեղեցիկ աղկայն, առանց որոյ չէր կրնար ապրելու, դժբաղդաւ բար նոյն ատենը կիմանայ թէ իւր գեղուհւոյն հայրը անոր ամուսնութեան խօսքը ուրիշի մը հետ կապեր լմնացներ է, եւ թէ հարսանեաց հանդէսն կատարելու պատրաստութիւնը կը տեսնուի։ Կրնաք երեւակայել զիւրութեամբ իւր վիճակը։ Ապերջանիկ տղան անհնարին ցաւերով կը տառապէր, եւ բնաւ չէր կրնար հանդուրժել թէ իւր պաշտած այն նաղելին ուրիշի մը զիրկը պիտի տեսնէ։ Վերջապէս իւր այս ունեցած սէրը հովուհոյն տունը մտնելու ճամբայ մը կը ցուցնէ իրեն, մէկ խօսքով իւր սիրուհւոյն տունը կը մտնէ, ինչ տեսնէ հոն, հարսանեաց պատրաստութիւնները կը լլան, իւր սիրոյն ծաղրելի հակառակորդները կը տեսնէ, որք հովուհոյն քովը յաղթական դիրքով մը կանգնած էին, որք կարծես նուաճելը խիստ հաւանական եղող երկրի մը վրայ կը նայէին. այս տեսարանէն սաստիկ կը զայրանայ, անգամ մը եւս վշտազին հայեցուածք մը մը նետէ իւր պաշտելոյն վրայ, աչքով կը խօսի միայն անոր հետ, աչքով վասնզի հօրը ներկայութիւնը եւ իւր յարգանքը կարգիլէին իրեն ուրիշ կերպով խօսելու։ Բայց վերջապէս չկրնալով աւելի երկար համբերել իւր սիրուհւոյն կը դառնայ եւ այսպէս կրսէ անոր. (հեռեւէլ խօսեցը Գլխաւոր էւ Անժեւի էսէլէ Երա-ժշտութիւն)

Գլխ. — Սա տանջանացս ո՞վ սիրուհի, վերջ մը տուր.

Մեռնիլ պէտք է թէ ապրիլ, ինձ իմացուր։

Անժ. — Հառաչանք ու տխուր դէմքս կը տեսնես,

Ոհ, կատեմ ես ալ այս ամուսնութիւնը քեզի պէտք.

Առկ. — Ապրիլադ՛իկս, թուղթը բացեր առանց դանդաղելու որչափ ալ աղւոր կը կարգայ։

Գլխ. — Ահ իցիւ թէ այսպէս թշուառ մէկ հովուի, Անկեղծ սրտիդ գրաւումը շնորհուի։

Անժ. — Սէրդ իմ հովիւ, ալ ինչ քեզմէ պահեմ, Այո՛, այո՛, զքեզ կը սիրեմ։

Գլխ. — Ահ հովուհի ըսէ, անգամ մ'ալ ըսէ, Զի այդ խօսքը իմ սիրտս կը չարժէ։

Անժ. — Այո՛ զքեզ կը սիրեմ։

Գլխ. — Մէկ մ'ալ կրկնէ կաղաչեմ։

Անժ. — Միշտ զքեզ կը սիրեմ։

Գլխ. — Կրկնէ, ըսէ՛ կաղաչեմ։

Անժ. — Զքեզ սիրելէ չեմ դադրիր։

Գլխ. — Բայց ինձ լսէ, օրիորդ, Ունիմ ես մէկ հակառակորդ։

Անժ. — Նորա դէմքն ու ինքն ինձ խիստ ատելի է, Եւ իւր հոս գտնուիլը զիս կը տանջէ։

Գլխ. — Բայց հայր մը զքեզ իւր կամաց հնազանդեցնել կուզէ։

Անժ. — Ո՛հ ո՛չ, հաղար անգամ աւելի կը սեպեմ մեռնիլ, քան իւր կամաց հնազանդիլ։ (Երաժշտութիւն դադարէն)

Առկ. — (Գլխաւորին) Երբ հովուհւոյն հայրը ասոնք կը լսէ, ինչ կըսէ, պարոն։

Գլխ. — Ի՞նչ պիտի ըսէ պարոն, ոչինչ։

Առկ. — Այդ ինչ անբան հայր է եղեր որ այդ լրբութեանը կրցեր է համբերել առանց խօսք մը բերնէն հանելու։

Գլխ. — (Երբ դադարէ շարունակելով) Ահ սէրդ իմ . . .

Առկ. — (Նորա յայնչ Խաբանելով) Հերիք, պարոն, հերիք է, այդ կատակերգութիւնը տարօրինակ բան մը երեւցաւ ինձի, ամենեւին չախորժեցայ երիտասարդ հովիւէն որ յանդուգն է, լիբը կախարդութեամբ անոր ասոր տունը մտնելուն համար, նմանապէս այն հովուհիին որ անամօթ սկրթածին մէկն է, իւր հօրը առջեւ այդպէս խօսելուն համար։ Անժեւիք, ձեռքի թուղթդ ինձի տուր. (Խաբանելով աչք ինչ է, հոս միայն եւ զանալը գրուած է, ուրեմն ըսած խօսքերդ . . .)

Գլխ. — Ինչպէս պարոնը չի գիտեր թէ մօտերս արհեստ մը հնարուեցաւ, որով եղանակը ու խօսքերը մէկ լեզուով կը գրուէին:

Առկ. — Խիստ բարի պարոն, խիստ բարի, ծառայ եմ, երթաք բարով, կրնայինք ժամանակնիս առանց ձեր երգերուն ընթերցմանն անցնել:

Գլխ. — (Երբեք) Սակայն կը յուսայի որ զուարճանաք:

Առկ. — Կատակնիդ զուարճացնող տեսակէն չէր, անհամ էր, անհամ. անաւասիկ կինս ալ եկաւ պարոն Թովմաս:

ՏԵՍԻԼ Է.

ՆՈՅՆՔ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՊԵԼԻՆ

Առկ. — Պէլին, անա պարոն Տիաֆիաուիսին որդին զոր կը ներկայացնեմ քեզ:

Թովմ. — Տիկին, ինչպէս որ կը տեսնեմ, խիստ մեծ արժանաւորութիւն ունիք որ հարմարութեան ներկայ գտնուեցաք:

Պելին. — (Բնութեամբ) Պարոն, շատ գոհ եմ զձեզ հոս տեսնելուս:

Թովմ. — (Երբեք) Վասն զի . . . վա . . . վասնզի յայտնի կերեւի . . . կը տեսնուի . . . կերեւայ ձեր դէմքին վրայ . . . դէմքին . . . տիկին դէմքին վրայ . . . թէ . . . թէ . . . թէ, ան տիկին խօսքս այնպէս ընդմիջեցիք յիշողութիւնս խռովելով չփոթեցիք զիս . . . վասնզի կը, կը, կը, կը տեսնուի թէ . . .

Տիա. — Մնացածը ուրիշ անգամ ըսէ:

Առկ. — (Պէլին) Շատ աղէկ պիտի ըլլար Պէլին, եթէ քիչ մը առաջ հոս ըլլայիր:

Թուա. — Այո տիկին շատ աղէկ պիտի ըլլար, թէ որ երկրորդ հօրը Մէմնօնէսի արձանին եւ արեւհայեաց ծաղկին ատենը հոս գտնուէիք . . . շատ . . .

Առկ. — Անժելիք, եկո՛ մօտեցիր պարոնին, սեղմէ իւր ձեռքը, ըրէ՛ ամուսնական երդումդ:

Անժ. — Հայր իմ . . .

Առկ. — Հայր իմը ի՞նչ է, ի՞նչ ըսել է այդ:

Անժ. — Կը խնդրեմ հայր իմ, մի աճապարէք այդչափ, զիւրար ճանչնալու քիչ մը ատեն շնորհեցէք: Թողէք որ կատարեալ

միութեան մը համար հարկաւոր եղած սէրը համակրութիւնը գոնէ ծնի սրտերնուս մէջ:

Թովմ. — Եթէ ինձ կը հարցնէք օրիորդ, ես աւելի երկար սպասելու միտք չունիմ, վասնզի այդ սէրը եւ համակրութիւնը արդէն սրտիս մէջ ծնած է:

Անժ. — Դժբաղդաբար պարոն ես ձեզի չափ դիւրագոյց չեմ, եւ կը խոստովանիմ թէ մեծ ազդեցութիւն մը չըրիք միջեւ հիմա վրաս:

Առկ. — Ամուսնութենէն ետքը շատ ժամանակ այդ ազդեցութիւնը քու վրադ ընելու համար . . .

Անժ. — Կաղաչեմ հայր իմ, քիչ մը ժամանակ շնորհեցէք ինձ: Ամուսնութիւնը չղթայ մ'է, որով երբէք բռնութեամբ սիրտ մը կապելը իրաւունք չէ, եւ եթէ պարոնը պատիւ եւ առաքինութիւն ունի՝ անտարակոյս պիտի չընդունի այն կինը՝ որ ակայմայ իրեն ամուսին կըլլայ:

Թովմ. — Ձեմ ընդունիր այդ հետեւութիւնը օրիորդ, ես առաքինի ըլլալովս, կրնամ խիստ աղէկ զձեզ ձեր հօրը ձեռքէն ինծի կնութեան առնել:

Անժ. — Բռնութիւնը ինքզինքը սիրցնելու խիստ անպիտան միջոց մ'է՛ պարոն:

Թովմ. — Գրոց մէջ մենք այնպէս կը կարդամք օրիորդ, թէ հիները սովորութիւն ունին եղեր կարգուելու աղջիկները իրենց հօրը տունէն բռնի առնել տանելու, որպէս զի չկարծուի թէ աղջիկները իրենց կամօքը եւ հաճութեամբ էրիկ մարդոց հետ կը միանան:

Անժ. — Հիները հին էին պարոն, մենք նոր եմք, եւ մեր դարուն մէջ կեղծաւորութիւնը ստակ չընէր: Երբոր ամուսնութիւն մը մեր խելքին յարմար կը թուի, առանց քաշուելու կրնանք զայն կատարել: Ուստի կաղաչեմ վերստին պարոն, քիչ մը համբերեցէք, եթէ զիս կը սիրէք՝ իմ ուղածս դուք ալ պէտք է ուղէք:

Թովմ. — Այո՛ օրիորդ, ձեր ամեն ուղածը ես ալ պէտք է ուղեմ՝ եթէ իմ սիրոյս հակառակ բան մը չէ:

Անժ. — Ի՞նչ օգուտ, սիրոյ մեծագոյն նշանը՝ սիրած աղջիկնուն ամեն կամաց հետեւիլն է:

Թուա. — (Անժելին) Ի՞նչ պէտք է այդչափ դեմ դնել պարոնին առաջարկութեանը, ինչո՞ւ չէք ընդունիր:

Պելի. — Գուցէ ուրիշ մը հետ սիրտ կապած է օրիորդը:

Անժէ. — Եթէ այդպէս բան մը ունենայի ալ, տիկին, կըր-
նաք հաւատալ թէ պարկեշտութեան դէմ չէի գործեր եւ ոչ
ալ խելքի:

Առկ. — Այս ինչ ծաղրելի պաշտօն է որ կը վարեմ ես հոս:

Պէլիմ. — Պարոն Առկան, եթէ ես ձեր տեղն ըլլայի՝ բնաւ
չէի կարգեր զինքը:

Անժէ. — Այո տիկին, գիտեմ ինչ ըսել կուզէք, գիտեմ թէ
ինչ չնորհքներ կուզէք ընել ինձ: Բայց կարծեմ թէ անոնց եւ
ոչ մէկը պիտի չընդունուին, եւ հօրս տուած քորհուրդները եւս
գուցէ ՚ի գործ պիտի չդրուին:

Պէլիմ. — Զեմ զարմանար օրիորդ, վաճառի գիտեմ թէ այս-
օր ձեզի պէս պարկեշտ աղջիկները իրենց հօրը հնազանդիլը ծա-
ղըր կընեն: Այն առաքելութիւնները ժամանակաւ էին, ժամանա-
կաւ:

Անժէ. — Աղջկան մը պարտքերը սահման մը ունին տիկին,
ու խելքն եւ օրէնքը չեն ներեր որ այն սահմանը անցնին:

Պէլիմ. — Ըսել կուզէք թէ ձեր միտքը կարգուիլ է, բայց
ձեր ուղածին հետ:

Անժէ. — Եթէ հայրս իմ ընտրածս ինծի ամուսնութեան
չտայ՝ պիտի խնդրեմ իրմէ որ գոնէ զիս չստիպէ ազնու զայն՝
զոր չեմ սիրեր:

Առկ. — Կը խնդրեմ պարոններ, ներողամիտ եղիք այս . . .

Անժէ. — Ամէն մարդ մէյմէկ նպատակաւ կ'ամուսնանայ՝ իսկ
եւ որ իմ ամուսինս ճշմարտապէս սիրելու եւ բոլոր կեանքս
զայն պաշտելով անցնելու համար պիտի ամուսնանամ, կուզեմ
այս կէտէս քիչ մը զգուշութեամբ գործ տեսնել: Կան անանկ-
ներ, որ իրենց ծնողացը բռնութիւնէն աղատելու, եւ ուղածնին
ընելու ազատ ըլլալու համար կը կարգուին միայն: Կան անանկ-
ներ ալ տիկին որ ամուսնութիւնը իրենց չափու միջոց մը ըրած
են, որոնք իրենց ամուսնոյն մահուանէն ետքը, անոր ժառան-
գութիւնը վայելելու, հարստանալու համար միայն կը կարգուին,
եւ ամուսինէ ամուսին կը վազեն, ուրիշին ընչից տէրը ըլլալու
համար: Ասանկները ինծի չափ ՚ի հարկէ բժախնդի չեն ըլլար,
եւ ըսաւ առած մարդերնուն բարոյական կողմը չեն նայիր:

Պէլիմ. — Կը տեսնեմ որ այս օր ալ կը տրամաբանէք, սա-
կայն այդ խօսքերով ինչ ըսել կուզէք, շատ կը փափաքիմ հաս-
կնալ:

Անժէ. — Ե՛ս տիկին, ի՞նչ կուզէք որ ըսել ուզեմ, ի՞նչ կըր-
նամ ըսել:

Պէլիմ. — Շիտակը ըսեմ, Անժէլիք, այնչափ տխմար ես որ
ալ անտանելի կըլլաս կոր:

Անժէ. — Գիտեմ տիկին, կը նայիք որ ես ալ ձեզ նման ան-
վայել խօսքեր ընեմ, բայց հաւատացէք տիկին որ այդ առաւե-
լութիւնը պիտի չունենամք:

Աէլիմ. — Զափազանց լրբութիւն մը ձեռք առեր ես:

Անժէ. — Ո՛չ տիկին, այնչափ չպիտի նուաստանամ:

Պէլիմ. — Եւ այնպէս ծաղրելի հպարտութիւն մը անհեթեթ
յանձնապատանութիւն մը ունիք, որ տեսնողը կապչի կը մնայ:

Անժէ. — Զուր տեղը կը յոգնիք տիկին, ես ձեր կամաց հա-
կառակ համեստութիւն պիտի բանեցնեմ, եւ որպէս զի դուք ալ
համոզուիք թէ ձեր նպատակին պիտի չհասնիք, ահա կերթամ:

(ՄԵՆԷ)

Առկ. — Ինժի նայէ՛, ահա չորս օր պայմանաժամ, կամ պա-
րոնին հետ ամուսնանալու է, եւ կամ վաճառք երթալու է, գնա
մտածէ՛ (Պէլիմ.) հոգ մի ընէր դու, ես գիտեմ անիկայ ինչ պի-
տի ընեմ:

ՏԵՍԻՆ Ը

ԱՌԿԱՆ, ՏԻԱԾՈՒԱՌԻՒՍ, ՊԵԼԻՄ, ԹՈՎՄԱՍ, ԹՈՒԱՆԵՐ

Պէլիմ. — Կը ցաւիմ քեզմէ բաժնուելուս Առկան, քաղաքը
հակաւոր գործ մը ունիմ տեսնելիք, շուտով կը դառնամ:

Առկ. — Շատ աղէկ տիկին, գնա եւ նստարին ալ հանդիպէ,
ու ըսէ որ շուտով զրկէ զայն որ գիտես . . .

Պէլիմ. — Մնաք բարեաւ ուրեմն բարեկամ:

Առկ. — Երթաս բարեաւ, երթաս բարեաւ:

ՏԵՍԻՆ Թ:

ՆՈՅՆԲ (Բայ 'է Պէլիմ.)

Առկ. — Ա՛հ պարոններ, Պէլիմ որչափ զիս կըսիրէ:

Տիա. — Մեզի ալ հրաման պարոն:

Առ.կ. — Շատ աղէկ, բայց նախ կը խնդրեմ որ զիս նայիք քիչ մը:

Տիա. — (Առկանին ձեռքէն ինքնաշարժ թուղթ մը առնելով) Թովմաս, առ պարտնին միւս թերթը որ տեսնեմ իւր երակին վրայ ընելիք դատողութիւնդ, (+իչ Եւ Նայելիս ետեւ) Բնչ կըսես Թովմաս:

Թովմ. — Կըսեմ թէ պարոնին երակը բոլորովին հիւանդ մարդու մը երակն է:

Տիա. — Աղէկ, ետքը:

Թովմ. — Դժուարահար է:

Տիա. — Լաւ:

Թովմ. — Դրդիչ է:

Տիա. — Բարի:

Թովմ. — Որմէ կը հասկցուի թէ պարոնին փայծեղան մէջ անկարգութիւն կայ:

Տիա. — Որքան բարի:

Առ.կ. — Ինչպէ՞ս խիստ բարի, պարոն Բիւռկօն կըսէ թէ հիւանդութիւնը լերդիս մէջ է, դուք . . .

Տիա. — Այո՛, լերդ ըսողն փայծաղն ալ մէկտեղ կըսէ, իրարու հետ ունեցած սերտ համակրութեանը համար, պարոն Բիւռկօն անշուշտ ըսած է ձեզի որ շատ խորոված միս ուտէք:

Առ.կ. — Ո՛չ, պարոն միմիայն խաշած մսի հրաման տուած է:

Տիա. — Ո՞րքան խորոված, անոնց ամենը մէկ ընտանիքէ են, բայց կը տեսնեմ որ պարոն Բիւռկօն մեծ խոհեմութեամբ կը դարմանէ զձեզ: Շատ աղէկ, անկէ լաւագոյն բժիշկ մը չէք կրնար գտնել:

Առ.կ. — Պարոն, մէկ հաւկթի մը հետ քանի՞ ցորեն աղ զնիւլու եմ:

Տիա. — 6, 8, 10, 100, ցորեն, միշտ նայելու էք որ զոյգ ըլլայ զրա՞ծ ցորեննուդ թիւը, եւ ընդհակառակը դեղերուն մէջ անզոյգ ըլլայ:

Առ.կ. — Շնորհակալ եմ պարոններ, երթայք բարեաւ, երթայք բարեաւ:

(Մէկն է)

ՏԵՍԻՆ Ժ.

ԱՌԿԱՆ ԵՒ ՊԵՂԻՆ

Պելին — Դուրս ելլելէս առաջ եկայ բան մը իմաց տալու, որուն վրայ ուշադրութիւնդ կը հրաւիրեմ, Անժելիքին սենեկին առջեւէն անցած ատենս երիտասարդ մը տեսայ, զիս տեսածին պէս փախաւ:

Առ.կ. — Աղջկանս հետ երիտասարդ մը:

Պելին. — Այո՛, եւ Լուի տղադ ալ հետերինն էր, նա կրնայ պատմել ձեզի ամեն բան:

Առ.կ. — Պելին, ինծի զրկէ Լուին (Պելին ձեռքէն վաճառած թղթիկ, անոր համար այնչափ դէմ դրալ քիչ մը առաջ):

ՏԵՍԻՆ ԺԱ.

ԱՌԿԱՆ, ԼՈՒԻ

Լուի. — Զիս ուզեր ես հայր իմ, Բնչ պիտի ըսես:

Առ.կ. — Այո՛, հոս եկո՛ւ, հոս, մօտս, դէմս կեցիր, վեր անդուհդ, երեսո նայէ՛ նայիմ, հը՛:

Լուի. — Ի՞նչ կայ, հայր իմ:

Առ.կ. — Հը՛, քեզի կըսեմ:

Լուի. — Ի՞նչ կայ, Բնչ կ'ուզէք:

Առ.կ. — Ինծի ըսելիք մը չունիմ բնաւ:

Լուի. — Ինչո՞ւ չէ, քեզի զուարճացնելու համար թէ որ կ'ուզես ազուաին եւ աղուէսին առակները ըսեմ որ նոր սովորեցայ:

Առ.կ. — Այդ չէ՛ իմ հարցումս:

Լուի. — Ի՞նչ է ուրեմն:

Առ.կ. — Ա՛յ սատանայ, գիտե՞ս ան ինչ ըսել կուզեմ:

Լուի. — Ներեցէք հայր իմ, չեմ գիտեր:

Առ.կ. — Ինչպէ՞ս, այդպէ՞ս կը հնազանդիս ինծի:

Լուի. — Բայց Բնչ:

Առ.կ. — Ես քեզի չապապրեցի՞ որ ամեն տեսածդ դաս ինծի ըսես:

Լուի. — Այո՛:

Առ.կ. — Ըրիր ըսածս:

Լուի. — Այո՛ հայր իմ, մինչեւ հիմա ամեն տեսածս ըսի:

Առկ. — Էյ այսօր բան մը չտեսա՞ր բնաւ:

Լուի. — Ո՛հ, հայր իմ, ոչ:

Առկ. — Ծշմարիտ:

Լուի. — Ծշմարիտ կըսեմ:

Առկ. — Կեցի՛ր ես հիմա բան մը ցուցնեմ:

Լուի. — (Տեսնելով որ խաբարն չէ ինքի Բեբէ Ասկան) Հայրիկ, հայրիկ:

Առկ. — (Անոր ընկնելէ քանակով) Հիմա այս խարաղանը քեզի սուտ ըսելու ճամբան կը սովորեցունէ, հիմա:

Լուի. — Ներէ՛ հայրիկ, ներէ՛, յանցանքը իմն չէ, քոյրս աւարտարեց որ չըսեմ:

Առկ. — Չէ՛, չէ՛, նախ մէկ քանի հարուած պէտք է ուտեմ սուտ ըսելու համար: Ետքը կը խօսինք:

Լուի. — Ներէ՛, հայր իմ, ներէ՛:

Առկ. — Ո՛հ, ո՛չ, չըլլար:

Լուի. — Իմ սիրուն հայրիկս, մի՛ զարնեմ, մի՛ զարնեմ:

Առկ. — Պէտք է զարնեմ՝ սուտ ըսելու համար:

Լուի. — Կ'աղաչեմ, կ'աղաչեմ, մի՛ զարնեմ հայրիկ, մի՛ մի՛:

Առկ. — (Զարնելով) Այո՛ այո՛:

Լուի. — Ա՛յ, ա՛յ, ա՛յ, դիտ փրաւորեցիր հայրիկ, ա՛յ, ա՛յ, ա՛հ կեցի՛ր, ա՛հ ա՛հ կը մեռնիմ. . . մեռայ, (Բեբէն ինչ քանակով չէ պահել):

Առկ. — (Լալով) Տէր Աստուած, Բնչ ըրի, Լուի, Լուի, տղաս Լուի, ահ թշուառական Առկան, Բնչ ըրի, Ահ տէր Աստուած տղաս մեռաւ, ահ անիծեալ խարաղան, իմ, իմ Լուիս, ահ ահ մեռուցիր, ահ Լուի, զաւակս, հի՛ հի՛ հի՛ հի՛:

Լուի. — (Ելնելով) Հայրիկ, դեռ բողբոջովն մեռած չեմ չատ մի՛ լար:

Առկ. — Վա՛յ խորամանկ սատանայ, Ինչ եւ իցէ, այս անգամ կը ներեմ, հերիք է որ ամեն տեսածդ ըսես:

Լուի. — Այո՛ հայր իմ, այո՛:

Առկ. — Նայէ՛ քոր՝ չիտակը ըսես, դի ետքը թէ որ իմանամ, նորէն կը . . .

Լուի. — Բայց չըլլայ որ ըսելիքներս քրոջս իմացնես հայրիկ:

Առկ. — Ո՛հ ո՛չ ըսէ՛ դուն, չո՛ւտ:

Լուի. — (Զարթոյն չալելով որ Բեբէն չէ ինչ լսել) Նախ, հայրիկ, քրոջս սենեակը մարդ մը եկաւ:

Առկ. — Ետքը:

Լուի. — Ետքը ես ալ հարցուցի թէ ո՞վ կուգեր. ընաւ թէ երաժշտութեան դասատուն էր:

Առկ. — (Մեկտէ հաշտով) հըմ, հըմ, բանը այդ է ան (Բարձր) Վերջը:

Լուի. — Ետքը քոյրս եկաւ:

Առկ. — Ետքը:

Լուի. — Անիկայ դուրս ելլել չէր ուզեր:

Առկ. — Է՛՛ Բնչ կըսէր:

Լուի. — Զիյտեմ, անոր, այնչափ բաներ կ'ըսէր, շատ, շատ,

Առկ. — Ուրիշ Բնչ կըսէր:

Լուի. — Ուրիշ, ուրիշ . . կըսէր . . կըսէր զինքը շատ մը շատ մը կը սիրէր, շատ շատ աղւոր էր քոյրս:

Առկ. — Ուրիշ, ետքը:

Լուի. — Ետքը ծոռնկի վրայ կը նստէր:

Առկ. — Ետքը, ետքը, ետքը:

Լուի. — Անկէց ետքը կը պագնէր:

Առկ. — Վերջը:

Լուի. — Վերջը ձեր բարեկամը եկաւ դրան առջեւ, անիկայ տեսնելուն պէս փախաւ:

Առկ. — Ուրիշ բան չի մնաց:

Լուի. — Ո՛հ հայրիկ:

Առկ. — Բայց թէ որ սուտ ըսելը իմանամ:

Լուի. — Ո՛հ հայրիկ, սուտ չեմ ըսեր, ո՛չ:

Առկ. — Գնա՛ հիմա ուրեմն . . բաց աչքդ, բաց, ինչ որ տեսնես ինծի ըսէ, գնա՛ հիմա (Լուի Բեբէն) ալ տղայ չկայ աչխարհըս (Բեբէն չէ Բարձրէն Ետքը) այս որչափ բան կայ գլուխս, որչափ, որչափ, հիւանդութիւնս անգամ մտածելու ժամանակ չուրիմ, վրաս կարողութիւն չկայ ամենեւին, ահ:

(Անտէն չէ քոյր ինչ Ետքը)

ՏԵՍԻԼ ԺԲ.

ԱՌԿԱՆ, ՊԵՌԱԼՑ

ՊԵՌ. — Ինչպէս ես եղբայր իմ, առողջութիւնդ ինչպէս է:

Առկ. — Ահ եղբայր, գէշ եմ, շատ գէշ:

ՊԵՌ. — Ինչպէս, շատ գէշ եմ:

Առկ. — Այնպէս տկար եմ որ չեմ կրնար ըսել:

Պէռ. — Յաւանքի բան:

Առկ. — Սոսկելու անգամ կարողութիւն չկայ:

Պէռ. — Անժելիքիս համար աղէկ բան մը ունէի առաջարկելիք, անոր համար եկայ հոս:

Առկ. — Սա անառակ աղջկան խօսքը մի՛ ըներ ինծի, եղբայր, երկու օր չանցած վանքը պիտի դրկեմ այն անամօթ լիւրբ, յանդուգն, թշուառականը բայց բան մը կըլլամ կոր (սոսկ շուրջ շրջելով) ահ, գրեիս մը, գրեիս մը:

(Վարդապետ Վեդի)

ՍԵՍԻԼ Ա.

ՍԵՍԻԼ Ա.

ՊԵՌԱՆՏ ԱՌԿԱՆ, ԹՈՒԱՆԵԹ:

Պէռ. — Է՛, ինչ կըսես եղբայր, մատ մը կակժերակ, հէ՛ աղէկ չէ՛ այս գրօսանքը:

Թուա. — Հը՛, բայց պատուական կակժերակն ալ խօսք չուղեր:

Պէռ. — Եղբայր իմ, կրնամք քիչ մը իրարու հետ խօսիլ:

Առկ. — Քիչ մը համբերէ՛ եղբայր իմ, հիմա կուգամ:

Թուա. — Ո՛ւր կերթաք պարոն, մոռցա՞ք որ առանց գաւազանի քայելու անկարող էք:

Առկ. — Իրաւ ես աղջիկ: (Գաւազանը խառնէ իւր ձեռքի)

ՍԵՍԻԼ Բ.

ՊԵՌԱՆՏ, ԹՈՒԱՆԵԹ:

Թուա. — Կաղաչեմ պարոն Պէռալտ, եղբորդ աղջիկը պաշտպանէցէ՛ք:

Պէռ. — Ամեն բան պիտի ընեմ Անժելիքին ուղածը ընդունել տալու համար:

Թուա. — Սա տարօրինակ ամուսնութեան առաջին առնելու է անպատճառ, պարոն Բիւռլիօնը եղբորդ աչքէն հանելու համար ուղեցի տեղը ուրիշ բժիշկ մը բերել հոս, բայց յարմար մէկը չգտնելու՝ ստիպուեցայ ես անձամբ հնարք մը բանեցնել:

Պէռ. — Ինչպէ՞ս:

Թուա. — Խնդալու արժանի բան մ'է ընելիքս, կը յուսամ որ բարեյաջող ըլլայ, դուք ալ ձեր կողմէն աշխատեցէ՛ք . . . ահա մարդերնիս: (Կը ձգէ)

ՍԵՍԻԼ Գ.

ԱՌԿԱՆ ԵՒ ՊԵՌԱՆՏ

Պէռ. — Կը ներքեւ եղբայր իմ, նայէ՛ քենէ ինչ կը խնդրեմ, նախ եւ առաջ սա մեր ընելիք խօսակցութեան մէջ ամենեւին պիտի չի բարկանաս:

Առկ. — Շատ աղէկ:

Պեռ. — Ըսելիք ամեն խօսքերուս առանց ցատման պիտի պատասխանես:

Առկ. — Աղէկ:

Պեռ. — Գործերնուս վրայ՝ առանց կրից պիտի խօսինք, տրամաբանեմք:

Առկ. — Աղէկ ըսինք ա՛, այդ ի՞նչ երկար յառաջաբան է:

Պեռ. — Ինչպէ՛ս կըլլայ եղբայր իմ, որ դու այդչափ հարուստ ըլլալով եւ մէկ հատիկ աղջիկ մը ունենալով, ի՞նչպէ՛ս կըլլայ որ դու զայն վաճար դրկելու խօսքեր կ'ընես:

Առկ. — Եղբայր իմ, ես իմ ընտանեացս տէրն եմ, ամեն ուզածս ընելու համար:

Պեռ. — Դասատուդ գիտեմ, որ միշտ խորհուրդ կուտայ քեզի այս ճանքով երկու զաւակդ ալ հեռացնելու, եւ չեմ տաւ ըսկուսիր ընաւ որ շատ ուրախ պիտի ըլլայ, եթէ անոնց երկուքն ալ վանական ըլլան:

Առկ. — Հա՛, հիմա սկսանք կինս ալ քարկոծել: Բոլոր յանցանքը անորն է, բոլորն ալ իրմէ վրէժ ունին առնելիք:

Պեռ. — Ո՛չ եղբայր իմ, այնպէ՛ս չէ, թէ որ կուզես՝ ձգենք հիմա անոր խօսքը մէկդի, ամեն մարդ գիտէ թէ նա բոլորովին անշահասէր է, քու ընտանեացդ ամեն կերպով խնամք կը տանի, քեզ քարեկամաբար կը սիրէ, քու որդւոցդ վրայ անչափ համակրութիւն ունի, ասոնք գիտցուած բաներ են, ասոնց վրայ ալ չի խօսինք, ու զանք աղջիկանդ. սա ի՞նչ մտօք եղբայր իմ, ի՞նչ մտօք զայն բժշկի մը տղուն հարստութեանը տալ կ'ուզես:

Առկ. — Սա մտքով որ, ինծի հարկաւոր եղած փեսայ մը պիտի ունենամ:

Պեռ. — Աղէկ, բայց ան քու աղջկանդ չի յարմարիր, անդին ուրիշ մը աւելի յարմար է իրեն համար:

Առկ. — Բայց այս յարմարագոյն է ինձ համար:

Պեռ. — Սակայն աղջկանդ առնելիք ամուսինը իրեն համար պիտի ըլլայ թէ քեզի համար:

Առկ. — Իրեն եւ միանգամայն ինծի համար պիտի ըլլայ: Եղբայր իմ, ես ինծի պիտանի եղած մարդիկը կուզեմ ընտանեացս անգամ ընել:

Պեռ. — Ըսել է որ եթէ ուրիշ աղջիկ մ'ալ ունենայիր, ա՛նոր ալ զեղափաճառ ամուսին մը պիտի առնէիր:

Առկ. — Ինչո՞ւ չէ:

Պեռ. — Ի՞նչ զարմանալի բան է, որ այդպէս խելքդ միտքդ բժշկով զեղագործով յափշտակուեր է, ու ընտրեան հակառակ բանի հիւանդ ըլլալ կուզես, ի՞նչ զարմանալի բան...:

Առկ. — Ինչպէ՛ս ըսիք եղբայր իմ, ինչպէ՞ս:

Պեռ. — Կըսեմ թէ քեզմէ նուազ հիւանդ եղող մարդ ամենւին չիկայ, ուրիշ բանի մը պիտի չի փափաքէի, բայց եթէ սա քու ունեցած մարմնոյդ կազմուածքը ունենալ, քաջառողջ ըլլալուդ մէկ մեծ ապացոյցը սա է որ, այնչափ ատեն բժիշկներէ զարմանուելէ ետքը չի կոյրիր տակաւին մարմնոյդ կազմուածքին լաւութիւնը եղծել, եւ այնչափ զեղ առնելէդ ետքը, տակաւին չի ճաթեցար:

Առկ. — Բայց գիտե՛ս հրամանքդ եղբայր, թէ շատ դեղ առնելէս է որ առողջութիւնս կը գտնեմ: Պարոն Բիւռլօն կ'ըսէ որ եթէ 3 օր միայն դիս չի զարմանելու ըլլայ՝ դործս այն ատեն պիտի լինայ: . . .

Պեռ. — Եթէ քիչ մ'ալ ինքիդինքդ պարոն Բիւռլօնի զարմանել տաս, դործդ այն ատեն պիտի լինայ:

Առկ. — Ըսել է որ դուս բժշկութեան չես հաւատար:

Պեռ. — Ո՛չ, եղբայր իմ, եւ կարծեմ թէ այդպիսի բանի մը հաւատալն աւելորդ համարելովս շատ աղէկ կընեմ:

Առկ. — Ինչպէ՛ս, չե՛ս ընդունիր այն բանը, որ ամենէն ընդունուած է եւ յարգուած՝ այսչափ տարիներէ 'ի վեր:

Տեռ. — Ոչ միայն չեմ ընդունիր բժշկութիւնը, այլ նաեւ խօսքը մէջէնիս, կըսեմ թէ մարդոց մէջ դառուած խել մը խենդութիւններէն մէկն ալ այս է. եւ փիլիսոփայական աչք մը նետելով այս կարծեցեալ արհեստին վրայ՝ ասկէց անդին հեգնելի, ծաղրելի եւ խեղդատակ բան չեմ կրնար երեւակայել, թէ մարդ մը իւր նմանը բժշկելու ձեռք զարնէ:

Առկ. — Ինչո՞ւ համար եղբայր իմ, չես ուզեր որ մարդ մը կարող ըլլայ իւր նմանը բժշկելու:

Պեռ. — Սա պատճառաւ որ մեր կազմուածքին մեքենաները գաղտնիքներ են, զորս մինչեւ ցայսօր մարդիկ կերպով մը չկրցան գիտնալ եւ երբէք պիտի չ'գիտնան, վասնզի ընտրութիւնը մտաց աչքերը ամենախիտ քողով մը ծածկած ըլլալով բան մը տեսնելու անկարող կ'ընէ զմեզ:

Առկ. — Ուրեմն քեզի նայինք նէ՛ բժիշկները բան մը չգիտեն:

Առ.կ. — Ձե՛ք եղբայր իմ չէ՛ք, կան մէջերնին որ դրականութեան մասին տեղեակ են, աղւոր լատիներէն կը խօսին, ամեն հիւանդութեանց անուաները յունարէն լեզուով գիտեն, ախտերուն սահմանական նշանակութիւնները տալ, եւ բաժանումներն ընել գիտեն, սակայն բժշկելու մասին ամենատեղէն են:

Առ.կ. — Բայց պէտք է խոստովանիլ եղբայր թէ որչափ ալ չ'գիտնան այդ կտորը՝ դարձեալ մեզմէ՛ աւելի գիտեն:

Պէռ. — Գիտցածնին ըսածիս պէս է եղբայր իմ, որ չիտակը չբժշկէր մարդս: Ասոնց արհեստը կը բաղկանայ խառնակ լեզուէ մը եւ փայլուն շատախօսութենէ:

Առ.կ. — Բայց վերջապէս եղբայր իմ, ձեզմէ՛ աւելի խելացի եւ վարպետ մարդիկ կան այսչափ, կը տեսնենք թէ հիւանդը ըլլալուն պէս, բժշկին վիզը կը նետուին:

Պէռ. — Այդ ըսածդ եղբայր, մարդկային տկարութեան մէկ նշանն է, եւ ոչ այս արհեստին ճշմարտութիւնը:

Առ.կ. — Բայց անտարակոյս բժիշկները իրենց արհեստին ճշմարտութեանը կը հաւատան, քանի որ զայն կը վարեն:

Պէռ. — Կան մէջերնին որ ժողովրդեան սխալմանցը իրենք ալ ենթակայ ըլլալով կը վարեն այս արհեստը: Կան ալ որ առանց հաւատալու կը շահին, օրինակի համար, քու պարոն Բիւրօնդ ամենեւին խարդախութիւն ըսուած բանը չունի, ոտքէն մինչեւ գլուխը բժիշկ է, մաթեմատիքական ապացոյցներուն աշխատի չի հաւատար, որչափ իր բժշկական կանոններուն, որոնք քնելը կամ անոնց վրայ դիտողութիւն մը ընելն անգամ մահացու մեղք է, վասնզի իրեն համար այս արհեստին մէջ մութ՝ կամ կասկածելի եւ կամ դժուար բան մը չիկայ ամենեւին. անխտիր արիւն կառնէ կամ լուծիչ դեղ մը կուտայ ամենայն անձնապատշաճութեամբ եւ կոյր հաւատով: Բնաւ չըլլայ որ իրեն դէմ ո՞ր ունենաս, եղբայր, եթէ քեզի գէշութիւն մը հասցունէ, եթէ գլեղ մըն աշխարհքը զրկէ, գիտցիր որ ամենայն ուղղութեամբ գլեղ սպաննելով, նոյնը ըրած պիտի ըլլայ իւր կնիքը դաւակններուն, եւ պիտի ընէ անշուշտ օր մ'ալ իրեն՝ եթէ պէտք ըլլայ:

Առ.կ. — Իրեն դէմ 'ի վաղուց ո՞ր ունենալու է որ այդպէս կը խօսիս եղբայր: Ինչ եւ է, դանք մեր խօսքին, հիւանդանք նէ ինչ ընելու ենք:

Պէռ. — Ոչինչ:

Առ.կ. — Ոչինչ:

Պէռ. — Այո՛, միայն հանդարտ կենալու է. այն ատեն մեր բնութիւնը ինքն իրեն կը շտկուի. մեր անցկութիւնէն, մեր անհանդարտ ըլլալէն է որ մենք կը գէշանաք, եւ գրեթէ շատ մարդիկ իրենց առած դեղէն է որ կը մեռնին եւ ոչ թէ ունեցած հիւանդութիւնէն:

Առ.կ. — Բայց զանազան բաներ կրնան ատոր օգնել:

Պէռ. — Այդ այդպէս կարծիք մ'է եղբայր, որուն մենք կ'ուզենք սիրով հաւատալ. ամեն ժամանակ այդ տեսակ անտեղի երեւակայութիւններ մարդոց մէջ սպրդեր են, մարդիկ անոնց հաւատացեր են, ինչո՞ւ, վասն զի մեզի՛ սիրելի է անոնց ճշմարիտ ըլլալը: Երբոր բժիշկ մը բնութեան օգնելու, բժշկելու, դարմանելու, կամ բնութեան մէջ վնասակար եղածներն հանելու եւ պակասածը տեղը դնելու, նորոգելու կամ անոր պաշտօնը դիւրացնելու խօսքեր կ'ընէ, երբոր կըսէ թէ արիւնը մաքրելու է, աղիքները կամ ըզնը հանդարտեցնելու է, երբոր կըսէ թէ մարդոց բնական արագութիւնը վերահաստատելու կամ թէ թէ զայն պահելու միջոցներ գտնելու է, կամ թէ կեանքը երկարացունելու գաղտնիքներ ունի, երբ այս խօսքերը կ'ընէ՝ եղբայր իմ, գիտցիր որ այն ատեն ճիշդ բժշկութեան առասպելները կը կարգայ քեզի, փորձի գալու ըլլայ նէ ամենեւին ընելիք մը չունի, միայն այս խօսքերուն ականջ դնողը, հրապուրիչ երազէ մը խաբուելուն բովանդակ տհաճութիւնը կ'ունենայ, եւ ոչ ուրիշ բան:

Առ.կ. — Այսինքն աշխարհիս ամեն գիտութիւնը քու գլխուդ մէջ պարունակուած են. կարծես թէ դու դարուս ամենամեծ բժիշկներէն աւելի գիտես, այնպէս չէ՞ եղբայր:

Պէռ. — Այդ քու մեծ բժիշկներ ըսածիդ ամեն մէկը երկո՞ւ տեսակ մարդ է, եթէ ճարտարագոյն մարդիկները բժիշկներն են, գործերնին տես, եւ մէկէն կը հաւատաս անոնց դերագոյն տղիտութեանը:

Առ.կ. — Է՛հ, որչափ ալ քաջ վարդապետող եւ եղեր, շատ կուզէի որ այն պարոններէն մէկ քանին հոս ըլլային, ու մէջ բերած փառերդ ոչնչացնելով լեզուդ քիչ մը կարճեցնէին:

Պէռ. — Իմ միտքս ամենեւին բժշկութեան հակառակ խօսիլ չէ՛ եղբայր, իւրաքանչիւր ոք ուղածին պէս թող հաւատայ, մենք մեզի է որ կը խօսինք հիմա, եւ զքեզ այդ ինկած խորհուրատէ՞ր ազատելու միանգամայն քիչ մ'ալ դբօսեցնելու համար կը փափաքիմ, որ անգամ մը Մօլիէրին այս նիւթիս վրայ չի՛ք, քա՛ծ կատաղելութիւններէն մէկը երթանք տեսնենք:

Առկ. — Ի՞նչ, Մօլիէն մի, Մօլիէն լիբր մ'է, նամանադէս իւր խաղերը . . . Ի՞նչ յանդգնութիւն, երես բոխկներուն պէս առաքելի մարդիկը խաղին մէջ առնէ, խաղայ, հեղինէ:

Պէռ. — Անոր խաղացածը բոխկները չէ, բոխկութիւնն է:

Առկ. — Անոր է մնացեր բոխկութիւնը դատաքննելը, ապուշ անպիտանը երբ դեղերը դեղագիրները ծաղրել, բոխկաց խումբին վրայ յարձակիլ, եւ իւր թատրոնին վրայ դրեր է այն պարոններուն մեծարելի անձերը, ի՞նչ զարմանալի լրբութիւն:

Պէռ. — Մարդոց զանազան արհեստներէն աւելի ի՞նչ կուգեա որ տեսարանին վրայ հանէ, ամեն օր մեծամեծներ եւ իշխաններ բեմին վրայ կենն, կարծեմ թէ ասոնք ալ դէթ բոխկներուն չափ ազնուականութիւն ունին:

Առկ. — Անիծեալը, եթէ բոխկներուն տեղը ես ըլլայի, իւր այս լրբութեանց համար գիտեմ ինչպէս վրէժխնդիր կըլլայի: Եթէ հիւանդանար՝ անդարման կը ձգէի զինքը որ մեռնէր. որչափ ալ աղաչէր, որչափ ալ պաղատեր, ամենափոքր դրեմ մը կամ արիւն մը առնելու հրաման չէի տար, բնաւ դեղագիր մը չէի գրեր, ու կըսէի իրեն, «սատկէ Մօլիէն, սատկէ, չար, որ բոխկութիւնը մատի վրայ առնելը սորվիս» անիծեալը:

Պէռ. — Ո՛րչափ կը բարկանաս այս մարդուն դէմ:

Առկ. — Այո՛ Մօլիէն տգէտ մ'է, եւ եթէ բոխկները խելք դնենային, ըսածս կընէին, ըսածս:

Պէռ. — Եկո՛ տես որ Մօլիէն բոխկներէն աւելի խելք դնի, վասնզի անոնցմէ ամենեւին օգնութիւն չի խնդրեր:

Առկ. — Վայ իրեն, վայ իրեն, եթէ բոխկներէն օգնութիւն չի խնդրեր. . .

Պէռ. — Կըսէ թէ բոխկներէն օգնութիւն ուզելու համար ողջանդամ մարդ ըլլալու է, եւ դեղերը հիւանդութեան հետ բռնելու համար աւելորդ կարողութիւն մը ունենալու է: Հիւանդ մը իւր ցաւը կրելու չափ զօրութիւն հաղիւ ունի:

Առկ. — Այո ի՞նչ ոչինչ, ի՞նչ անպիտան պատճառներ են ասոնք: Ես քեզի բան մը ըսեմ, եղբայր, պա՛ մարդուն խօսքը վերջացուր վասնզի մաղձս ոտք կելնէ:

Պէռ. — Ծատ աղէկ եղբայր, եւ խօսքը փոխելու համար պիտի խնդրեմ քննէ որ աղջկանդ ըրած մէկ փոքրիկ յանցանքին համար չըլլայ որ զինքը վանք դրկելու անգթութիւնը ունենաս, փեսայ մը առնելու համար բարկութիւնդ մէկդի ձգելու ես, այս մասին պէտք է որ քիչ մ'ալ աղջկանդ սրտին

հետեւիս, վասն զի ասիկայ անոր կենաց վերաբերեալ խնդիր մ'է, եւ ասկէց կախումն ունի ամուսնութեան ամեն երջանկութիւնը:

ՏԵՍԻԼ Դ.

ՆՈՅՆՔ, Պ. ՔԼԵՕՌԱՆ (յետէ ԴԵՄԵՔԷԻ ԴԵ)

Առկ. — (Յիշատիւ ԴԵՄԵՔԷԻ) Եղբայր իմ, կը ներես, հրաւմանաւ:

Պէռ. — Ի՞նչ կայ, ի՞նչ պիտի ընես:

Առկ. — Սա փոքրիկ գրեխը պիտի առնեմ, հիմա կըլլամ, մէկ վայրկեանի գործ է:

Պէռ. — Եղբայր ի՞նչ կըսես, դուն վայրկեան մը առանց դեղի եւ առանց գրեխի չես կրնար կենալ, այս ի՞նչ է, ձգէ՛, ուրիշ ատենի ձգէ, քիչ մը հանգիստ առ:

Առկ. — Պարոն Յիշատիւ, այս իրիկուան կամ վաղն առաւօտուն թող մնայ:

Յիշ. — Ի՞նչ է այդ պարոն, քեզի ի՞նչ որ կը միջամտես ու չես ուզեր որ պարոնը գրեխը առնէ եւ բոխկութեան կանոններուն հետեւի, ի՞նչ համարձակութիւն է այդ, ի՞նչ պիտի ըլլայ այս:

Պէռ. — Դացէք պարոն, բաներնիդ դացէք. կը տեսնեմ որ մարդու հետ խօսելու կերպը սովորած չէք:

Քլե. — Ինչո՞ւ դեղերը կը ծաղրէք: Եւ դուք, պարոն, ինչու ժամանակս կորսնցունել տուիք ինձ 'ի դուր. ես միայն ասոր համար հոս եկէր էի. պիտի երթամ հիմա պարոն Բիւռ-կօնին ու ըսեմ թէ չը թողուցին ինձի տուած հրամանները կատարելու, կեցէք դուք, կեցէք: (Կը ՎԷՂԷ)

ՏԵՍԻԼ Ե.

ԱՌԿԱՆ ՊԵՌԱՆՏ

Առկ. — Եղբայր կարծեմ գլխուս դալիք դժբաղդութեան պատճառ պիտի ըլլաս:

Պէռ. — Այս ի՞նչ մեծ դժբաղդութիւն, պարոն. Բիւռկօնին հրամայած մէկ գրեխը չառնելը, ի՞նչ մեծ դժբաղդութիւն. . . իրաւցնէ եղբայր կը տեսնեմ որ քեզ բոխկի եւ բոխկութեան ախտէն ազատելն անկարելի է: Միշտ խայտէս թշուառականութեան դեղերուն մէջ պիտի լողաս:

Առկ. — Ուզածիդ պէս բժշկութեան վրայ կը խօսիս հիմայ վասնդի առողջութիւնդ տեղն է, բայց եթէ իմ տեղս ըլլայիր, աղէկ դիտեմ որ խօսուածքիդ կերպը պիտի փոխէիր: Մարդս երբ ողջ է՝ ուզածին պէս բժշկութեան հակառակ կը խօսի, այն ատենը դիւրին է:

Պէռ. — Բայց դուն ի՞նչ ունիս եղբայր որ...

Առկ. — Պէճաւտ, զիս կատղեցնես պիտի այսօր. կը ցանկամ որ այս հիւանդութիւնները քու վրադ գան, որ երթաս այդչափ շտտախօսութիւն ընելդ սովորիս:

ՏԵՍԻՒ Զ.

ՆՈՅՆՔ ՊԱՐՈՆ ԲԻՒԿՈՆ, ԵՒ ԹՈՒԱՆԷԹ

Բիւռ. — (Մըհլէն դրանք աւելեւ) Ինչէր կը լսեմ, պարոններ, հրամայած դեղերս կը ծաղրեն եղեր, պատուիրած գրեխս կը մերժեն, չեն ընդունիր եղեր, հը, ի՞նչ պիտի լլլան ասոնք:

Առկ. — Պարոն, ես չէի այդ . . .

Բիւռ. — Այդ ինչ. համարձակութիւն, ի՞նչ տարօրինակ ապստամբութիւն, հիւանդ մը իւր բժշկին դէմ:

Թուա. — Սարսափելի բան, յիրաւի:

Բիւռ. — Դրեխ մը՝ զոր ես չինելու բարեհաճեր էի:

Առկ. — Ես չէի պարոն . . . ես . . .

Բիւռ. — Դրեխ մը՝ որ արհեստին կանոններուն համեմատ յօրինեալ եւ պատրաստեալ էր:

Թուա. — Կը վայլէր որ այդ . . .

Բիւռ. — Դրեխ մը՝ որ աղիքներուն մէջ սքանչելի ներդրածութիւն մը պիտի ընէր:

Առկ. — Եղբայր իմ ի՞նչ ըրիր, ահ . . .

Բիւռ. — Այնպիսի դրեխ մը նախատանօք ետ դարձնել:

Առկ. — (Պէտաւր ցոյցելով) Ան էր, ահ:

Բիւռ. — Անօրինակ գործ մ'է այս պարոն:

Թուա. — Իրաւունք ունիք պարոն:

Բիւռ. — Այս գործը բժշկութեան դէմ սոսկալի ոճիր մ'է:

Թուա. — Այո, իրաւունք ունիք, պարոն Բիւռուօն:

Բիւռ. — Արհեստին դէմ եղեոն մ'է, որուն համար բաւա-

կան պատիժ չը կրնար ըլլալ:

Առկ. — Եղբայրս էր պար . . .

Բիւռ. — Ուստի ձեզի հետ ունեցած յարաբերութիւններս քոլորովին դադրեցուցի այսուհետեւ . . .

Թուա. — Շատ աղէկ կընէք պարոն:

Առկ. — Պարոն Բիւռ . . .

Բիւռ. — Ո՛չ, ալ ձեզի հետ յարաբերութիւն չունիմ:

Առկ. — Եղբայրս է, պարոն, եղբայրս . . .

Բիւռ. — Եւ ամեն տեսակ կապակցութեան վերջ մը տալու համար տեսէք ինչ կընեմ, քեռորդուոյս ամուսնութեան դաշնագիրը (չէ պարտէ դաշնագիրը և կորնէրը կարողութեամբ առաջն առնի չէ չեղի):

Առկ. — Եղբորս էր բոլոր յանձանքը:

Գիւռ. — Իմ գրեխս անարգել:

Առկ. — Բերել ատէք, պարոն Բիւռուօն, բերել տուէք. հիմայ կ'առնեմ:

Բիւռ. — Այնպիսի գրեխ մը, որ խիստ գէշ միջոցի մը մէջ բաներնիդ պիտի լմնցնէր:

Թուա. — Այդ չնորհքին անարժան է, պարոն Բիւռուօն:

Բիւռ. — Որով մարմինդ պիտի մաքրուէր, եւ մէջը պարուակուած աղտեղութիւնները պիտի պարպուէր:

Առկ. — Ա՛հ եղբայր, ի՞նչ ըրիր, ահ:

Բիւռ. — Որմէ ետքը, միայն 12 դեղ մնացեր էր մարմինը կատարելապէս պարպելու համար:

Թուա. — Անարժան է պարոն ձեր դարմաններուն:

Առկ. — Յանձանքն իմա չէր պարոն:

Բիւռ. — Բայց որովհետեւ չուզեցիք իմ ձեռքովս բժշկուիլ:

Առկ. — Ա՛հ եղբայր, ահ:

Բիւռ. — Որովհետեւ անհնազանդ գտնուեցաք դուք ձեր բժշկին:

Թուա. — Վրէժխնդիր ըլլալու է պարոն Բիւռ . . .

Բիւռ. — Որովհետեւ իմ պատուիրած դեղերուս հակառակ վարուեցաք, եւ անոնց դէմ ապստամբեցաք:

Առկ. — Ամենեւին պարոն Բիւռուօն, երբէք:

Բիւռ. — Ձձեզ՝ ձեր մարմնոյն գէշ կազմովը, աղիքներուդ աղտեղութեամբը, արեան խառնակութեամբը, մաղձին կծուութեամբը եւ թանձրամեղութեամբը պիտի թողում երեսի վրայ, այո՛, պիտի թողում:

Թուա. — Շատ աղէկ կընէք պարոն Բիւռուօն:

Առկ. — Ա՛հ տէր Աստուած:

Բիւռ. — Եւ կուգեմ որ չորս օր չ'քշած անբժշկելի վիճակի մը մէջ իյնաք:

Առկ. — Ինչ կըսէք պարոն Բիւռլօն, ա՛հ տէր Աստուած:

Բիւռ. — Անկատար մարսողութեան մէջ:

Առկ. — Պարոն Բիւռլօն:

Բիւռ. — Անկատար մարսողութենէն դժուարամարտութեան մէջ:

Առկ. — Պարոն Բիւռլօն:

Բիւռ. — Եւ դժուարամարտողութենէն դժուարամարտութեան մէջ:

Առկ. — Պարոն Բիւռ . . .

Բիւռ. — Եւ կատարեալ անմարսողութենէն աղերարգ-
քութեան մէջ:

Առկ. — Պարոն Բիւռ . . .

Բիւռ. — Եւ աղերարգքութենէն ջրգողութեան մէջ:

Առկ. — Պարոն Բիւռ . . .

Բիւռ. — Եւ ջրգողութենէն անկենդանութեան մէջ, որուն վերջապէս մէջը ինչպէս պատճառ պիտի ըլլայ ձեր խենդու-
թիւնը պարոն, խենդութիւնը, (հա՛հ է կը +ւէ):

ՏԵՍԻԼ Է.

ԱՌԿԱՆ, ՊԵՌԱԼՏ:

Առկ. — Ա՛հ եղբայր իմ, ա՛յ ես մեռած եմ, դու եղար կո-
րուստիս պատճառը:

Պէռ. — Ի՞նչ կայ ի՞նչ եղաւ:

Առկ. — Ա՛հ, ա՛հ չգիտեմ, բայց կը զգամ այժմէն թէ, բժըշ-
կութիւնը իր վրէժը կառնէ ինձմէ:

Պէռ. — Արդարեւ եղբայր, հասկըցայ որ դու խենդեցեր ես:
Ինծի նայէ՛ հէ՛, քիչ մը խելքդ գլուխդ բեր. ձգէ՛ մէկգի մնտի
երեւակայութիւնները:

Առկ. — Բայց աղէկ լսեցի՛ր տուած հիւանդութեանց ա-
նունները:

Պէռ. — Ո՞րչափ պարզամիտ ես եղբայր, ռըչափ:

Առկ. — Կըսէ թէ չորս օրէն անբժշկելի պիտի ըլլամ:

Պէռ. — Ի՞նչ կըլլայ անոր ըսելովը, եղբայր, իւր խօսքերը
պատգամ են, ի՞նչ են, անանկ կերպով մը կը խօսիս, իբր թէ
քու կենացդ թելը պարոն Բիւռլօնի ձեռացը մէջ ըլլայ, եւ նա
բարձրագոյն զօրութեամբ մը կարող ըլլայ զայն ուզածին պէս

երկնցնելու կարճցնելու: Գիտցիր եղբայր թէ մեր կենդանու-
թեան պայմանները մեր վրայ կը գտնուին, եւ պարոն Բիւռլօնի
բարկութիւնը այնչափ անկարող է զքեզ մեռցնելու, որչափ որ
իր տուած դեղերը կենդանի պահելու: Այսօրունէ սկսեալ եթէ
կուգես այս բժիշկներէն ազատէ ինքզինքդ, բայց թէ որ դու
առանց բժշկի չկրնալ ըլլալու համար ստեղծուած ես, կրնանք
ուրիշ մը գտնել, եւ ան գուցէ քիչ նուազ վտանգի մէջ ձգէ:

Առկ. — Ի՞նչ կըսես եղբայր, ի՞նչ կըսես, պարոն Բիւռլօն
բնութիւնս կը ճանչնայ, հետեւաբար դիւ դարմանելու կերպի
ալ գիտէ:

Պէռ. — Եղբայր, այսօր աղէկ հասկցայ որ շատ նախապա-
շարմունք ունեցող մէկն ես եղեր, շատ:

ՏԵՍԻԼ Ը.

ՆՈՅՏԻ ԵՒ ԹՈՒԱՆԵԹ:

Թուա. — Պարոն Առկան, բժիշկ մը եկեր զձեզ տեսնել կուգէ:

Առկ. — Ո՞վ է այդ բժիշկը:

Թուա. — Բժշկութենէ բժիշկ մը:

Առկ. — Ո՞վ է կըսեմ քեզի:

Թուա. — Զգիտեմ ով ըլլալը, առ հասարակ երկայն մարդ
մ'է, եւ ինծի այնչափ կը նմանի որ, եթէ մօրս առաքիսու-
թեանը վրայ կասկած մը ունենայի, պիտի ըսէի թէ հօրս մեռ-
նելէն ետքը ինծի եղբայր մ'ալ տուեր է:

(Մէքէ)

ՏԵՍԻԼ Թ.

ԱՌԿԱՆ, ՊԵՌԱԼՏ:

Պէռ. — Որչափ աղէկ կը նային քեզ եղբայր, բժշկին մէկը
կերթայ միւսը կուգայ:

Առկ. — Ա՛հ եղբայր, շատ կը վախնամ որ գլխուս բան մը
բերեն:

Պէռ. — Դարձեալ այդ կըսես, դարձեալ:

Առկ. — Սրտիս վրայ անանկ հիւանդութիւններ ծանրաց-
եալ կըզամ, որ մինչեւ հիմա չէի ունեցած:

ՏԵՍԻԼ Ժ.

ՆՈՑՆՔ ԵՒ ԹՈՒԱՆԵԹ (Բժշկի հագուստով)

Թուա. — Պարոն, ներեցէք որ այցելութեամբս իմ փոքրիկ ծառայութիւններս մատուցանեմ ձեզի, պետք եղած արիւնը առնելով կամ լուծիչ դեղեր տալով:

Առկ. — Շնորհակալ եմ պարոն (Պէտալոն կամայ յը) կարծեմ թուանէթն է, ինչ նմանութիւն:

Թուա. — Ներողամիտ եղիք երթալուս հիմա կուգամ, ծառայիս հրաման մը ունիմ տալիք: (Մէկէ)

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

ԱՌԿԱՆ, ՊԵՌԱՆՏ:

Առկ. — Հիմա այս մարդս տեսնողը չըսեր թէ թուանէթն է:

Պեռ. — Այո՛ մեծ նմանութիւն մը կայ մէջերնին, բայց այս առաջին անգամը չէ որ այս տեսակ բաներ կը տեսնուին, պատմութեանց մէջ հազար օրինակներ ունինք բնութեան ըրած այս խաղերուն վրայ:

ՏԵՍԻԼ ԺԲ

ՆՈՑՆՔ ԵՒ ԹՈՒԱՆԵԹ (Ժառայի հագուստով)

Թուա. — Ի՞նչ կուզես պարոն:

Առկ. — Ինչպէս, ինչ կուզեմ:

Թուա. — Զիս չի կանչեցի՞ք հիմա:

Առկ. — Ե՛ս . . . ոչ:

Թուա. — Ականջներս ինչ են եղեր այսօր, տէր Աստուած:

Առկ. — Մի՛ երթար թուանէթ, կեցիք որ տեսնես որչափ սա բժիշկը քեզի կը նմանի:

Թուա. — Ես վարը գործ ունիմ, բժիշկ տեսնելու ժամանակ չունիմ: (Մէկէ)

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

ԱՌԿԱՆ ՊԵՌԱՆՏ:

Առկ. — Սըռնց երկուքն ալ հիմա չտեսնէի, պիտի քսէի թէ երկուքն ալ մէկ մարդ են:

Պեռ. — Այս տեսակ նմանութեանց վրայ խիստ զարմանալի:

բաներ կարդացեր եմ, մեր ատենն ալ տեսնուած կայ ասանկ բան մը՝ որուն վրայ ամեն մարդ խաբուած են:

Առկ. — Ես ալ չխտակը պիտի խաբուէի եւ պիտի երդուէի թէ՛ երկուքն ալ մէկ հոգի են:

ՏԵՍԻԼ ԺԴ.

ՆՈՑՆՔ ԵՒ ԹՈՒԱՆԵԹ. (Բժշկի հագուստով)

Թուա. — Ներեցէք պարոն:

Առկ. — (Ելքէ, յաճ յայն) Եղբայր այս ինչ զարմանալի բան է:

Թուա. — Կը ներէք անշուշտ ձեզի պէս մեծահոջակ հիւանդ մը նայելու եւ քննելու հետաքրքրութեանս: Զեր ամեն կողմանէ ունեցած համբաւը կրնայ իմ համարձակութիւնս անտարակոյս կերպիւ իւր արդարացնել եւ ձեր ներողամտութիւնը դիւրացնել: Այնպէս չէ՞ պարոն:

Առկ. — Այո՛, այո՛ պարոն, այո՛:

Թուա. — Կը տեսնեմ պարոն որ զիս շատ կը դիտէք, քանի՛ տարեկան կ'ուզէք որ ըլլամ:

Առկ. — Շատ շատ 18-19.

Թուա. — Հա՛, հա՛, հա՛, հա՛ 89 պարոն 89:

Առկ. — 89 մի՛:

Թուա. — Այո՛ պարոն, եւ ասով պէտք է տեսնէք իմ արհեստիս գաղտնիքներէն մէկը, որուն զօրութեամբը այս հասակիս՝ այսպէս թարմ եւ ուժեղ եմ:

Առկ. — Զջմարիտ սա 89 տարեկան երիտասարդ ծերունւոյն խօսք չկայ:

Թուա. — Ես, պարոն հիւանդ, ես քաղքէ քաղաք գաւառէ գաւառ կառավարութիւնէ կառավարութիւն գացող ճամբորդ բժիշկ մ'եմ, այսպէս կը չըջիմ ամեն տեղ, որպէս զի իմ կարողութեանս պատշաճ հիւանդութեան փառաւոր նիւթեր գտնեմ, ինչմէ բուժուելու օրիորդ հիւանդներու հանդը պիմ, եւ զանոնք առողջացնեմ արն մեծ գաղտնիքներով, դորս ես գտայ մեր արհեստին մէջ: Զեմ ուզեր հասարակ հիւանդութիւններով, հարբուխով, թեթեւ ջերմերով ջղացաւորութեանով ժամանակս անցնել, իմ ուղածս արժէք ունեցող հիւանդութիւններ են, մշտնջենաւոր ջերմեր, որք ըղեղը գրգռեն չարժեն:

պատուական ժանտախտներ, կողացաւ, ջրգողութիւններ, ասոնք էն իմա, ապոնք էն որ յաղթանակ կանգնել կուտան ինծի, շատ կը փափաքիմ որ այս հիւանդութեանց ամենքն ալ վրանիդ գան, պարոն ամենքն ալ վրանիդ գան եւ բժիշկներէն լքեալ թողեալ մնաք, որպէս զի ես գամ բժշկեմ զձեզ, եւ ասով իմացնեմ ձեզի իմ դեղերուս աղէկութիւնը, միանգամայն եւ ձեզի ծառայելու մեծ փափաք մը ունենալուս ապացոյց մ'ալ տուած ըլլամ:

Առկ. — Շնորհակալ եմ Տէր բժիշկ, շնորհակալ եմ:

Թուա. — Տուէք ինծի ձեռքերնիդ պարոն, (Առկանին իւր ձեռքէն) ձեզ նայիմ երակներ նետեցէք, աղէկ մը նետեցէք որ ես ձեզի սովորեցունեմ նետելը: Այս երակը դէմ կը դնէ կոր: . . . հասկցայ այս երակները զիս չեն ճանչնան, Ձեր բժիշկը ո՞վ է պարոն:

Առկ. — Պարոն Բիւռնիօն է:

Թուա. — (Մտածելով) Պարոն Բիւռնիօն . . . պարոն . . . Բիւռն . . . ոչ պարոն, այդ մարդուն անունը մեծ բժիշկներու համար դնեցած ցանկիս մէջ չի գայ, ո՛ր է կրպէ ձեր հիւանդութիւնը:

Առկ. — Այն կրպէ թէ լերդս է, ուրիշները կրպեն թէ փայծեղան մէջն է:

Թուա. — Ամենքն ալ չ'զիտեն եղեր, ձեր հիւանդութիւնը թոքերնուդ մէջ է:

Առկ. — Թոքիս մէջ:

Թուա. — Այո, ո՞ր տեղերնիդ կը ցաւի:

Առկ. — Երբեմն երբեմն դուրսս կը ցաւի:

Թուա. — Հը, թոքէն է:

Առկ. — Երբեմն աչացս տեսութիւնը կը խաւարի:

Թուա. — Թոքէն է,

Առկ. — Երբեմն սիրտս ցաւ մը կզգամ:

Թուա. — Թոքէն է, հը:

Առկ. — Անդամներս կը թռչնան:

Թուա. — Թոքէն է,

Առկ. — Եւ երբեմն ալ խօստուկի պէս ցաւ մը կզգամ հոս արեւմտեանքս (էսբէլ իւր շորէն):

Թուա. — Թոքացաւ, կերակուր ուտելու ատորժակ ունիք:

Առկ. — Այո պարոն:

Թուա. — Թոքացաւ, քիչ մ'ալ գինի խմելու փափաք կու գայ:

Առկ. — Այո պարոն:

Թուա. — Թոքացաւ, կերակուրէն ետքը քուն մը կուգայ, քնանալու փափաք մը:

Առկ. — Այո պարոն:

Թուա. — Թոքացաւ, թոքացաւ, թոքացաւ, ինչի՞ հրաման տուաւ:

Առկ. — Ապուրի, պարոն:

Թուա. — Վայ տգէտ:

Առկ. — Հաւու, պարոն:

Թուա. — Վայ անխելք:

Առկ. — Որթու միս:

Թուա. — Վայ անպիտան:

Առկ. — Մսի ջուր:

Թուա. — Վայ տխմար:

Առկ. — Թարմ հաւկիթ:

Թուա. — Վայ տկարամիտ:

Առկ. — Եւ մանաւանդ շատ մը ջրով դինի:

Թուա. — Տգէտ է, անպիտան է, տխմար է, անխելք է, անբան է, անմիտ է ձեր բժիշկը պարոն: Ընդ հակառակը պէտք է խմէք անարատ զինի, պէտք է ուտէք խոշոր կովեր, խոզեր, հոլանտայի պատուական բաներ, պատուական կարկանդակներ եւ շագանակ: Ձեր բժիշկը բան մը չգիտէ եղեր, ես իմ ձեռքս հատ մը ձեզի կը խրկեմ, ան զձեզ կը նայի, եւ ես ալ ատեն ատեն քանի որ հոս ըլլամ, կուգամ զձեզ տեսնելու:

Առկ. — Շատ շնորհակալ պիտի ըլլամ:

Թուա. — (Առկանին յետէն իւր ձեռքով) այս թեւը ինչ է որ պահեր էք:

Առկ. — Ինչպէ՞ս ըսիք, ինչպէ՞ս:

Թուա. — Ես ձեր տեղը ըլլայի այս թեւը հիմա, հիմա կըտրել կուտայի:

Առկ. — Եւ ինչո՞ւ համար կաղաչեմ:

Թուա. — Ձէք տեսներ որ բոլոր մուշկը իրեն կը քաշէ ու չը թողուր որ միւսն ալ օգուտ մը քաղէ:

Առկ. — Այո բայց թեւս ինծի պէտք է:

Թուա. — Եթէ ձեր տեղը ըլլայի սա աջ աչքս ալ կը հանէի:

Առկ. — Աչքս հանեմ մի:

Թուա. — Ձէք տեսներ որ միւսը անհանգիստ կընէ բոլոր

մնունդը ինք ատնելով, հաւատացէք ինձ պարոն, կարելի եղաւ ձին չափ շուտով հանել տուէք այդ աչքը, մինակ ձախովը աւելի պայծառ պիտի տեսնէք:

Առկ. — Կամաց, կամաց պարոն, կամաց:

Թուա. — Ծառայ եմ պարոն, ինձի կը ներէք, ես պիտի երթամ, երէկ մարդ մը մեռաւ, այսօր անոր համար մեծ խորհրդակցութիւն մը պիտի ըլլայ:

Առկ. — Երէկուան մեռնողին համար մի:

Թուա. — Այո՛, որպէս զի քննեմք հասկնամք թէ ինչով կրնայինք զինքը բժշկել, ծառայ եմ պարոն, ծառայ եմ:

Առկ. — Ներէցէք պարոն բժիշկ, գիտէ՞ք ա՛, հիւանդները հիւրերը չեն առաջնորդեր մինչեւ դուռը:

(Թուանիքն էլ զինքն)

ՏԵՍԻԼ ԺԵ.

ԱռկԱՆ, ՊԵՌԱԼՏ.

Պեռ. — Շիտակը այս բժիշկը ինձի վարպետ երեւցաւ:

Առկ. — Այո՛, բայց քիչ մը կաճապարէ կոր:

Պեռ. — Ամեն մեծ բժիշկները այսպէս են:

Առկ. — Թեւերուս մէկը աչացոս մէկը կտել, որպէս զի միւսը աւելի առողջ ըլլայ, աւելի աղէկ է այսչափ առողջ չըլլայ, աղէկ առուտուր, զիս միաթեւ եւ միականի պիտի ընէ:

ՏԵՍԻԼ ԺԶ.

ՆՈՅՆ ԵՒ ԹՈՒԱՆԵԹ (Ծառայի հագնաստով)

Թուա. — (Միշտ հետոյ Դրանք զինքն իրենց պէս) Ծառայ եմ պարոն, ծառայ եմ, խնդալու ատեն չունիմ:

Առկ. — Ի՞նչ է այն, որո՞ւ հետ կը խօսիս:

Թուա. — Բժիշկներդ երակս նայել կուզէ:

Պեռ. — Է՛ եղբայր իմ, հիմա պարոն Բիւռնիօնին հետ աւուրեցար, կը յուսամ որ Անժելիքին համար եղած առաջարկութիւնը պիտի ընդունիս:

Առկ. — Ոչ եղբայր իմ ոչ, վաճառք պիտի ղրկեմ զանի, որովհետեւ իմ կամքիս հակառակ վարուեցաւ: Ասկէց զատ գիտեմ

ալ թէ բանին տակը սիրահարութիւն մը կայ, թէպէտ նա կը կարծէ թէ ես չ'զիտեմ:

Պեռ. — Ըսենք թէ այդպէս բան մ'ալ կայ, ի՞նչ կըլլայ, քանի որ գործին ծայրը ամուսնութիւն կայ:

Առկ. — Ինչ կըլլայ ըլլայ, պէտք է մայրաեկատ ըլլայ, կըտուած լմնցած բան է:

Պեռ. — Այո՛, մէկուն փափաքը տեղը տանելու համար, այնպէս չէ:

Առկ. — Կը հասկնամ, որո՞ւ համար ըսել կուզես, միշտ կնոջս դէմ խօսիլ կուզես:

Պեռ. — Այո՛ եղբայր իմ, այո՛, որովհետեւ բացէ՛ր բաց պէտք է ըսել, կնոջդ համար է սր կ'ըսեմ. ինչպէս որ չեմ կրնար բժշկութեան մասին քու ունեցած կամակորութեանդ հանդուժեղ, նմանապէս ալ չեմ կրնար աւելի երկար համբերել որ միշտ զլուրդ ծռած խոնարհութեամբ կնոջդ լարած դարանները իյնաս:

Թուա. — Չէ՛, պարոն Պէռալտ, կնոջը ըսելիք չունիս: Անոր վրայ այդպէս մի՛ խօսիր, վասն զի նա շատ կը սիրէ, շատ, շատ, շատ կը սիրէ պարոնը:

Առկ. — Հարցո՛ւր անգամ մը Թուանէթին թէ ինչպէ՞ս կը դուռէ, կը շոյէ զիս:

Թուա. — Այո՛ այո՛:

Առկ. — Հիւանդութիւնս կը արամեցունէ զինքը:

Թուա. — Ծճմարիտ է:

Առկ. — Եւ թէ ինչպէ՞ս կը հողայ կը խնամէ զիս:

Թուա. — Այո՛ այնպէս է, (Պէռալտին) կուզէ՞ք որ ձեզ հանդիմ հիմա թէ տիկինը որչափ կը սիրէ պարոնը, կեցէ՛ք, (Աւանդին) թո՛ղ տուէք պարոն Առկան, թո՛ղ տուէք սա պարոնին հասկցնեմ իր սղայ ըլլալը, եւ զինքը իւր սխալմունքէն ազատեմ:

Առկ. — Ինչպէ՞ս:

Թուա. — Հիմա պարոն, տիկինը կուզայ հոս. դուք մեռնիլ ձեւացուցէ՛ք, պիտի տեսնէք թէ որչափ պիտի ցաւի երբ ձեր մահուան լուրը տամ իրեն:

Առկ. — Շատ աղէկ:

Թուա. — Բայց շատ երկար չի քչէ մահներնիդ, չենէ ցաւէն ինքն ալ մեռնի:

Առկ. — Հասկցայ, ինձի ձգէ դուն:

Թուա. — (Պէռալտին) Հրամանդդ ալ պարոն, սա անկիւնը պահուրտէ: (Պէռալտն էլ դահուրտէ)

ՏԵՍԻԼ ԺԷ.

ԱՌԿԱՆ, ԹՈՒԱՆԵԹ

Առկ. — Բայց չ'եղնեմ մեռնիլ ձեռացնելով՝ իրաւցնէ մեռնիմ:

Թուա. — Ձէ՛ չէ՛. մի՛ վախնաք դուք, պառկեցէք հիմա. քանկ . . ահա տիկինը կուգայ, աղէկ կեղծեցէք:

ՏԵՍԻԼ ԺԸ.

ՊԵՂԻՆ, ԱՌԿԱՆ, ԹՈՒԱՆԵԹ:

Թուա. — (Պեղինը չէր հեռանալ յետեւէն իմ. այս ի՞նչ թշուառութիւն է. ի՞նչ անտկնիկալ հարուած:

Պեղին. — Ի՞նչ կայ Թուանէթ.

Թուա. — Ա՛հ տիկին, ինչպէ՞ս ըսեմ:

Պեղին. — Ի՞նչ կայ որ . . .

Թուա. — Բարեկամդ մեռաւ, տիկին, ամուսինդ:

Պեղին. — Բարեկամս մեռաւ, էրբէ՞կս:

Թուա. — Աւաղ, այո՛, հանգուցեալը մեռաւ:

Պեղին. — Իրաւցնէ՞ մեռաւ:

Թուա. — Ճշմարիտ կ'ըսեմ, այո՛. Ոչ ոք տակաւին զիտէ, ես հոս մինակ գտնուեցայ, հիմա աչքիս առջեւ մեռաւ, ահաւասիկ սա թիկնաթոռին վրայ փռուած է:

Պեղին. — Փառք քեզ Աստուած, հիմա մեծ բեռէ մը ազատեցայ. Թուանէթ, խնդրեմ ես ի՞նչ ես, այդպէս ցաւելու կոկծապիտ ի՞նչ կայ, մեռաւ նէ՛ մեռաւ:

Թուա. — Կը կարծէի թէ լալ պէտք էր:

Պեղին. — Լալու բան չիկայ, ի՞նչ է ըրած կորուստնիս, աչխարհիս վրայ ինչի՞ կը ծառայէր. — ոչնչի: Ամենուն գլխու ցաւաւոր, ծոռոտ, զգուելի, գարշելի, անդադար գրեխ մը կամ դեղ մը առնող, խլրտ հազոտ, թքոտ, անպիտան, տգետ, ոչինչ, ձանձրեցուցիչ, բարկացոտ, առ եւ այն յոգնեցնող, սպառնաւորին, ծառային սրղողող խրփած մը, ասանկ մէկը չէ՞ր կորսնցուցածսիս:

Թուա. — (Մեկտալ) Շիտակը, սա գամբանականին խօսք չկայ:

Պեղին. — Թուանէթ, ինծի նայէ, ինծի պէտք է ծառայութիւն մը ընես, ես զքեզ անվարձ չեմ թողուր, քանի որ տանը մէջ ոչ ոք զիտէ տակաւին այս բանս, բռնենք ոտքերէն տանինք զինքը անկողնոյն մէջը, հոն աղէկ մը պահենք, մինչեւ որ ընելիքներս կարգադրեմ, թուղթեր, ստալներ կան, պէտք է անոնց տէր ըլլամ: Ամենէն գեղեցիկ տարիներս իր քովը անցնելէս ետքը, պէտք է վարձատրուիմ: Եկո՛, նախ զրպանէն բանալիները անենք. (Առհաճի՛նք + ողջ ելնալով):

Առկ. — (Յանկարծ ելլելով) Կամաց, կաղաչեմ կամաց:

Պեղին. — Ա՛հ ի՛նչ . . .

Առկ. — Այսպէս կը սիրես զիս դու, այնպէս չէ՞ Պեղին:

Թուա. — Տէ՛ր Աստուած, հանգուցեալը չէ մեռեր:

Առկ. — Շատ ուրախ եմ սա սէրդ իմանալուս, եւ իմ վրաս կարգացած գովեստդ լսելուն, ահա ինծի մեծ խրատ մը, որով չատ բաներ ընելէ ետ պիտի կենամ, այսուհետեւ, չո՛ւտ... (Պեղին չէր հեռանալ):

ՏԵՍԻԼ ԺԹ:

ՆՈՅՆԷ ԵՒ ՊԵՂԱՆՏ. (Կեղին ելնելով)

Պեղ. — Ինչպէ՞ս, տեսար հիմա եղբայր:

Թուա. — Շիտակը ասանկ բան մը մտքէս չէր անցնէր բընաւ, բայց ահա աղջիկնիդ կուգայ տէր իմ, սոյն խաղը անոր ալ ընենք, տեսնենք ի՞նչպէ՞ս կընդունի ձեր մահուան լուրը: Այս ալ գիտնալը դէ՛ ինչ բան չէ, եւ քանի որ ճանքայ ելաք, կրնաք բոլոր ընտանեաց զգացածը իմանալ: (Պետալը չէ պահուող):

ՏԵՍԻԼ Ի.

ԱՌԿԱՆ ԹՈՒԱՆԵԹ ԱՆԺԵԼԻԻԲ,

Թուա. — (Անժելիի չէր հեռանալ յետեւէն իմ. ի՞նչ դժբաղդ օր էր այս օրս մեզի համար, այս ի՞նչ դժբաղդութիւնս: ԱՆժԵ. — Ի՞նչ ունիս, ինչո՞ւ կուլաս, Թուանէթ:

Թուա. — Աւաղ, ցաւալի լուր մը պիտի հաղորդեմ ձեզի:

ԱՅԺԵ. — Ի՞նչ է որ:

ԹՈՒԱ. — Հայրերնիդ մեռաւ:

ԱՅԺԵ. — Հայրս մեռաւ մի:

ԹՈՒԱ. — Ահա պառկած է, հիմա մեռաւ, յանկարծական ցաւով մը:

ԱՅԺԵ. — Ա՛հ, տէր իմ Աստուած, այս ի՞նչ մեծ դժբաղդու թիւն է, այս ի՞նչ հարուած է, աւանդ, հայրս ալ պիտի կորսնցնեմ եղեր, աւանդ, որմէ զատ ուրիշ մէկը չունիմ աշխարհիս մէջ, մանաւանդ անանկ ատեն մը, որ ինծի հետ բարկացած էր: Ո՛հ հօ, վայ դժբաղդիս, ի՞նչ պիտի ընեմ, այս ահաղին կորուստը ընելէս ետքը, ի՞նչ պիտի ըլլամ:

ՏԵՍԻԼ ԻԱ.

ԱՌԿԱՆ, ԱՆԺԵԼԻՔ, ԳԼԵԱՆԴ, ԹՈՒԱՆԷԹ:

ԳԼԵ. — Ի՞նչ ունիք սիրուն Անժելիք, ինչո՞ւ կուլաք:

ԱՅԺԵ. — Աւանդ, կողքամ կուլամ, կենացս մէջ ամենէն սիրելին եւ ամենէն անգին մէկ բանիս կորստեանը վրայ, հօրս մահն է որ կողքամ, հօրս, ո՛հ:

ԳԼԵ. — Ո՞վ երկինք, ի՞նչ անակնուկեղի հարուած է այս մեղի համար, օրիորդ, մանաւանդ անանկ ատեն մը որ հօր-եղբայրնիդ խոստոցեր էր ինծի համար բարեխօսութիւն ընել, ես ալ հիմա կուգայի հոս, որ իմ աղաչանքս ալ անորինին կը-ցելով խնդրեմ իրմէ զձեզ:

ԱՅԺԵ. — Ա՛հ Գլեանդ, ամուսնութեան խօսքը ընելու ատե-նը չէ, հայրս կորսնցնելէս վերջը ես ալ աշխարհի ըլլալ չեմ ուզեր: Այո՛ հայր իմ, քիչ մը առաջ քու առաջարկութիւնդ մերժեցի, բայց հիմա զայն ՚ի գործ պիտի դնեմ. որպէս զի քու այս վերջին մէկ կամքդ կատարած ըլլալով ըրած յանձանքիս թողութիւնը գտնուի (Աւելանէն «Գլեանդ» էջ 107-ով) հայր իմ, հայր իմ, ընդունէ քեզի տուած խօստումս, ներէ՛ որ քու ծնկուղնկուղ ինկած զքեզ համբուրեմ, վրայ ունեցած սէրս յայտնելու համար:

ԱՌԿ. — (Աղջիկը հաճախեւով) Ա՛հ իմ աղջիկս, սիրելի աղջիկս:

ԱՅԺԵ. — Ա՛հ . . . ի՛:

ԱՌԿ. — Եկո՛ւ աղջիկս, մի՛ վախնար մեռած չեմ ես, այո՛ ուրախութեամբ կը տեսնեմ քու ի՞նչ աղէկ բնաւորութեան տէր ըլլալդ, իմ արիւնէս ես դու:

ՏԵՍԻԼ ԺԲ.

ՆՈՅՏՔ ԵՒ ՊԵՌԱՆՏ.

ԱՅԺԵ. — Հայր իմ, որովհետեւ երկինք իմ քաղձանացս հա-մեմատ վերստին ինծի դարձուցին զքեզ, ներէ՛ որ ծնրադրելով խնդիր մը ընեմ քեզի, եթէ սրտիս զգացմունքներուն նպաստա-ւոր միտք մը չունիս, գոնէ չ'ստիպես զիս ուրիշի մը ամուսին ըլլալու, ահա այս է իմ միակ խնդիրս, հայր իմ:

ԳԼԵ. — (Ծնկէ վայելով) Ո՛հ, տեսէ՛ք պաղատանացս, եւ մի՛ հակառակիք մեր փոխադարձ սիրոյն:

ՊԵՐ. — Եղբայր իմ, ա՛յ ասոր չէ՛ մի՛ ըսէք:

ԹՈՒԱ. — Պարոն, անզգայ պիտի կենա՞ք ասանկ սիրոյ մը:

ԱՌԿ. — Թող բօխչի ըլլայ որ հաւանութիւն տամ այս ամուսնութեան (Գլեանդէն) այո՛ պարոն, բօխչի եղիր, աղջիկս քե-զի ըլլայ:

ԳԼԵ. — Շատ աղէկ պարոն, եթէ ասով պիտի կարենամ սիրուն Անժելիքիս տէրն ըլլալ, բօխչի չէ, զեղագործ ալ կըլլամ, ամեն բան կըլլամ:

ՊԵՐ. — Բայց եղբայր, թէ որ դուք բօխչի ըլլայիք, աւելի աղէկ բան մը կըլլար, վասնզի ձեզի համար ամեն պէտք ե-ղածը ձեր վրայ կ'ունենաք:

ԱՌԿ. — Եղբայր իմ, կը տեսնեմ որ զիս կը ծաղրես, միթէ ես ուսանելու յարմար տարիք մը ունիմ, կը հարցնեմ:

ՊԵՐ. — Ուսանելու ի՞նչ հարկ կայ, բաւական գիտութիւն

ունիս, անոնց մէջ անանկներ կան որ քեզի չափ ալ գիտութիւն չունին:

Ա.Լ.Կ. — Բայց լատիներէն գիտնալու է, հիւանդութեանց եւ դեղերուն անունները գիտնալու է:

Պէ՛ռ. — Բժշկութեան վերարկուն ու զլխարկը հագնելուդ պէս, ատոնց ամենն ալ կը սովորի, եւ գիտե՛ս, այն աստիճանի գիտուն պիտի ըլլաս որ դու եւս պիտի ձանձրանաս:

Ա.Լ.Կ. — Ի՞նչ, այն հազուադէպ այնպէս անոր ճառել կը սորվուուի, հը՞:

Պէ՛ռ. — Կ'օգտէ որ մարդ զլխարկով մը եւ վերարկուով մը խօսի, ամեն զրաբանութիւն գիտնականութեան կը դառնայ եւ ամեն ոչնչաբանութիւնք՝ իրաւանց:

Թաւա. — Մօրուք մը գոնէ ունենայիր՝ կը բաւէր, վասն զի մօրուքը մարդս կիսով չափ բժիշկ կ'ընէ:

(Վարդգէսը կ'ընէ)

252

մէջա 4

46 չղի անտիւնը... 7

Բաժնիչ... 5

Գումար... 7

Եւստիպիանոս 8-ի 2

Եւստիպիանոս 5

30 252

2682

2683

2684

2685

2686

2013

